

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi esitutkintalakia, poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia, tutkintavankeuslakia, sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia, rangaistusmääräysmenettelystä annettua lakia, rikesakkomenettelystä annettua lakia, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettua lakia sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön tiedonsaantioikeutta rikosoikeudellisissa menettelyissä koskeva direktiivi.

Esitutkintalain säännöksiä täydennettäisiin rikoksesta epäillylle tehtävien ilmoitusten osalta. Esitutkintalakiin lisättäisiin direktiivin edellyttämät säännökset, jotka koskevat esitutkintaviranomaisen velvollisuutta ilmoittaa epäillylle hänen oikeuksistaan. Vapautensa menettäneelle epäillylle olisi ilmoitettava hä-

nen oikeuksistaan kirjallisesti. Muulle kuin vapautensa menettäneelle epäillylle oikeuksista voitaisiin ilmoittaa joko suullisesti tai kirjallisesti.

Esitutkinta-asiakirjojen asianosaisjulkisuutta koskevia säännöksiä tarkistettaisiin siten, että niistä ilmenisivät esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuus ja rajoittamisen edellytykset oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen edellyttämällä tavalla. Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen edellyttäisi, että tiedon antamatta jättäminen olisi välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi. Asianosaisen oikeutta tiedonsaantiin tai sen rajoittamista harkittaessa olisi otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö.....	4
2.1.1 Epäillyn tai syytetyn oikeus saada tieto oikeuksistaan ja syytteen sisällöstä ...	4
2.1.2 Asianosaisjulkisuus esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä.....	6
2.2 Asianosaisjulkisuutta koskeva oikeuskäytäntö.....	7
2.2.1 Epäillyn tai syytetyn tiedonsaantioikeus Euroopan ihmisoikeustuomioistui-	
men oikeuskäytännön mukaan.....	7
2.2.2 Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut esitutkinta-	
asiakirjojen asianosaisjulkisuudesta.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	9
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	10
5 ASIAN VALMISTELU.....	11
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSIKSI.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 DIREKTIIVIN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN.....	12
2 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	23
2.1 Esitutkintalaki.....	23
4 luku Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet.....	23
7 luku Kuulustelut.....	28
9 luku Esitutkinta-aineisto.....	28
11 luku Erinäiset säännökset.....	28
2.2 Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta.....	29
2 luku Säilytystilaan ottaminen.....	29
2.3 Tutkintavankeuslaki.....	29
1 luku Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet.....	29
2 luku Saapuminen vankilaan.....	29
2.4 Laki sakon ja rikesakon määräämisestä.....	29
2.5 Laki rangaistusmääräysmenettelystä.....	29
2.6 Laki rikesakkomenettelystä.....	30
2.7 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unio-	
nin jäsenvaltioiden välillä.....	30
2.8 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.....	31
3 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	31
4 VOIMAANTULO.....	31

LAKIEHDOTUKSET	32
1. Laki esitutkintalain muuttamisesta	32
2. Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 3 §:n muuttamisesta	34
3. Laki tutkintavankeuslain 1 luvun 1 §:n ja 2 luvun 3 §:n muuttamisesta	35
4. Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	36
5. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta	36
6. Laki rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	37
7. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta	37
8. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta	38
LIITE	39
RINNAKKAISTEKSTIT	39
1. Laki esitutkintalain muuttamisesta	39
2. Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 3 §:n muuttamisesta	44
3. Laki tutkintavankeuslain 1 luvun 1 §:n ja 2 luvun 3 §:n muuttamisesta	45
4. Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	47
5. Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta	48
6. Laki rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta	49
7. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta	50
8. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta	52

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/13/EU, jäljempänä *direktiivi*, annettiin 22 päivänä toukokuuta 2012. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 2 päivänä kesäkuuta 2014.

Direktiivin tavoitteena on turvata epäillyn tai syytetyn oikeus saada tietoa oikeuksistaan ja syytteen sisällöstä. Direktiivillä määritetään tiedonsaantioikeutta koskevat vähimmäisvaatimukset, joita on sovellettava rikosoikeudellisissa menettelyissä koko Euroopan unionin alueella.

Oikeus- ja sisäasiainneuvosto hyväksyi marraskuussa 2009 päätöslauselman etenemissuunnitelmasta, joka sisältää toimenpiteitä, joita epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksien vahvistamiseksi olisi toteutettava. Ensimmäisenä etenemissuunnitelman mukaisena toimenpiteenä lokakuussa 2010 hyväksyttiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä, jäljempänä *tulkkausdirektiivi*. Direktiivi tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä on järjestyksessä toinen etenemissuunnitelman perusteella hyväksytty direktiivi.

Direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 40 mukaan jäsenvaltiot voivat laajentaa direktiivissä säädettyjä oikeuksia suojan tason parantamiseksi, mutta suojan taso ei saisi milloinkaan alittaa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyjä vaatimuksia, siten kuin näitä vaatimuksia on tulkittu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä. Siltä osin kuin direktiivin säännökset vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, säännöksiä olisi tulkittava ja ne olisi pantava täytäntöön yhdenmukaisesti näiden oikeuksien kanssa siten kuin niitä tulkitaan Euroopan ihmisoikeustuomio-

istuimen oikeuskäytännössä. Tämä todetaan direktiivin johdanto-osan kappaleessa 42.

Rikoksen uhrin oikeuksista, tuesta ja suojelusta annettiin 25.10.2012 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta, jäljempänä *rikosuhridirektiivi*. Direktiivin 2 luvussa on säännökset tietojen antamisesta rikoksen uhrille. Direktiivi on pantava kansallisesti täytäntöön viimeistään 16.11.2015. Esityksessä ehdotetut säännökset vaikuttavat joltain osin myös asianomistajan tiedonsaantioikeuksiin. Asianomistajan tiedonsaantioikeutta rikosoikeudellisissa menettelyissä tullaan kuitenkin arvioimaan kokonaisuudessaan rikosuhridirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

2.1.1 Epäillyn tai syytetyn oikeus saada tieto oikeuksistaan ja syytteen sisällöstä

Esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 9 §:ssä säädetään, että kun henkilöön kohdistetaan esitutkintatoimenpiteitä, hänelle on mahdollisimman nopeasti ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa. Tällainen ilmoittamisvelvollisuus koskee myös asemassa tapahtuneita muutoksia.

Esitutkintalain 4 luvun 10 §:ssä on säännös oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa. Pykälän 1 momentin mukaan asianosaisella on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa. Asianosaiselle on ennen hänen kuulemistaan kirjallisesti ilmoitettava mainitusta oikeudesta, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä. Rikoksesta epäillylle oikeudesta on kirjallisesti ilmoitettava viipymättä, kun hän menettää vapautensa kiinniottamisen, pidättämisen tai vangitsemisen yhteydessä. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin selvittettävään rikokseen, rikoksen selvittämiseen ja asianosaisen henki-

lööön liittyvät seikat huomioon ottaen huolehdittava siitä, että asianosaisen oikeus käyttää avustajaa tosiasiallisesti toteutuu hänen sitä halutessaan tai oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen sitä edellyttäessä.

Edellä mainitun pykälän 2 momentin mukaan tutkinnanjohtajan tai syyttäjän on tehtävä tuomioistuimelle esitys puolustajan määräämisestä rikoksesta epäilylle, kun siihen on aihetta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvun 1 §:n 3 momentin nojalla.

Esitutkintalain 7 luvun 10 §:ssä säädetään ennen kuulustelua tehtävistä ilmoituksista. Pykälän 1 momentin mukaan kuulusteltavalle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa, hänen oikeutensa pyytää kuulustelutodistaja paikalle ja hänen kielelliset oikeutensa. Rikoksesta epäilylle on ilmoitettava myös hänen oikeutensa olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen.

Edellä mainitun pykälän 2 momentin mukaan rikoksesta epäilylle on ennen kuulustelua yksilöitävä teko, josta häntä epäillään. Samalla epäilylle on ilmoitettava oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa ja siitä, milloin hänelle voidaan määrätä puolustaja. Avustajaa ja puolustajaa koskeva ilmoitus voidaan jättää tekemättä, jos se on 4 luvun 10 §:n nojalla jo tehtyjen toimenpiteiden perusteella tai muuten ilmeisen tarpeeton.

Pakkokeinolain (806/2011) 2 luvussa on säännökset kiinniottamisesta ja pidättämisestä ilmoittamisesta. Luvun 4 §:n mukaan kiinni otetulle on viipymättä ilmoitettava kiinniottamisen syy. Luvun 10 §:n mukaan pidätetylle on ilmoitettava pidättämisen syy viipymättä, kun päätös pidättämisestä on tehty tai hänet on otettu pidättämismääräyksen perusteella kiinni.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 2 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään velvollisuudesta ilmoittaa pidätetyn ja kiinni otetun vapaudenmenetyksestä pidätetyn ja kiinni otetun osoituksen mukaan hänen läheiselleen tai muulle henkilölle. Luvun 3 §:ssä säädetään velvollisuudesta tiedottaa säilytystilan oloista ja vapautensa menettäneen oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan vapautensa menettäneelle on viipymättä hänen saavuttuaan säily-

tystilaan tiedotettava sen oloista sekä vapautensa menettäneiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Tietoja on oltava saatavana yleisimmin käytetyillä kielillä säilytystilassa olevien vapautensa menettäneiden tarpeiden mukaan. Pykälän 2 momentin mukaan ulkomaiselle vapautensa menettäneelle on tiedotettava lain 7 luvun 6 §:n mukaisesta mahdollisuudesta olla yhteydessä kotimaansa edustustoon.

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003), jäljempänä *EU-luovuttamislaki*, 20 § sisältää säännökset luovutettavaksi pyydetyn oikeudesta avustajaan ja puolustajaan. Pykälän 3 momentin mukaan luovutettavaksi pyydetylle, joka on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Suomessa, poliisin on viipymättä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja.

EU-luovuttamislain 21 §:ssä on säännökset luovutettavaksi pyydetylle tehtävistä ilmoituksista ja tiedusteluista. Pykälän 1 momentissa säädetään, että kun luovutettavaksi pyydetty on pyynnön vuoksi otettu säilöön tai muuten tavoitettu Suomessa, keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö sekä selostettava sen sisältö. Luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava, että hänellä on mahdollisuus suostua luovuttamiseensa. Luovutettavaksi pyydetylle on lisäksi selostettava suostumuksen merkitys. Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitukset ja tiedustelut on tehtävä luovutettavaksi pyydetyn ymmärtämällä kielellä. Pykälän 3 momentissa säädetään, että suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja, johon on tehtävä merkinnät tehdyistä toimenpiteistä.

Epäilty saa yksityiskohtaiset tiedot syytteen sisällöstä, kun haaste annetaan hänelle tiedoksi. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n mukaan haastehakemuksessa ilmoitettavia tietoja ovat syytteenalainen teko, sen teko aika ja -paikka ja muut tiedot, jotka tarvitaan teon kuvailemiseksi sekä rikos, johon syyttäjä katsoo vastaajan syyllistyneen.

2.1.2 Asianosaisjulkisuus esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä

Asianosaisjulkisuus esitutkinnassa

Esitutkintalain 4 luvun 15 §:ssä säädetään asianosaisjulkisuudesta esitutkinnassa. Pykälän 1 momentin mukaan asianosaisella on esitutinnan aloittamisen jälkeen oikeus saada tieto esitutkintaan johtaneista ja esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista. Pykälän 2 momentin mukaan esitutkintaviranomainen voi esitutinnan aikana rajoittaa asianosaisen oikeutta saada tieto 1 momentissa tarkoitetuista seikoista, jos tietojen antamisesta on haittaa asian selvittämiseksi. Huomioon on otettava myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, ja muualla laissa olevat asianosaisen tiedonsaantioikeutta koskevat rajoitukset. Säännöksen perusteluista (HE 222/2010 vp s. 46 ja 206) ilmenee, että muualla laissa olevilla tiedonsaantioikeuden rajoituksilla viitataan esimerkiksi salaisten pakkokeinojen käyttöä koskeviin pakkokeinolain 10 luvun 60 ja 62 §:n säännöksiin sekä poliisilain vaitiolovelvollisuutta ja -oikeutta koskeviin säännöksiin.

Asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevan esitutkintalain 4 luvun 15 §:n 3 momentissa viitataan 9 luvun 7 §:ään, jossa säädetään esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta. Esitutkintalain 9 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta säädetään julkisuuslaissa. Pykälän 2 momentissa on tiedon antamista ääni- ja kuvataallenteesta koskeva säännös.

Julkisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan asianosaisella on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Pykälän 2 momentissa säädetään asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoituksista. Mainitun momentin 2 kohdan mukaan asianosaisella ei ole oikeutta esitutkinnassa esitettyyn tai laadittuun asiakirjaan ennen tutkinnan lopettamista, jos tiedon antamisesta aiheutuisi haittaa asian selvittämiseksi. Myös muut momentissa mainitut asianosaisjulkisuuden rajoitusperusteet voivat tulla sovellettaviksi esitutkinnassa. Momentin 1 kohdan

mukaan asianosaisella ei ole oikeutta asiakirjaan, josta tiedon antaminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. Momentin 7 kohdan mukaan asianosaisella ei ole oikeutta saada tietoa todistajan, asianomistajan tai asianosaisen taikka rikosilmoituksen, lastensuojeluilmoituksen tai muun niihin verrattavan viranomaisen toimenpiteitä edellyttävän ilmoituksen tekijän salassa pidettävistä osoite-, puhelin- ja muista vastaavista yhteystiedoista, jos tiedon antaminen vaarantaisi todistajan, asianomistajan tai asianosaisen tai ilmoituksen tekijän turvallisuutta, etuja tai oikeuksia.

Pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 1 ja 2 momentissa on säännökset epäiltyyn kohdistetun salaisen pakkokeinon käytöstä ilmoittamisesta epäillylle. Ilmoitus on pääsääntöisesti tehtävä silloin, kun asia on saatettu syyttäjän harkittavaksi. Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusta epäillylle saadaan tuomioistuimen päätöksellä lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan tai tulevan tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Pykälän 6 momentissa säädetään, että kun harkitaan ilmoituksen lykkäämistä tai tekemättä jättämistä 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, arvioinnissa on myös otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Pakkokeinolain 10 luvun 62 §:ssä säädetään asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta salaisten pakkokeinojen osalta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilöllä, jonka oikeutta tai velvollisuutta asia koskee, ei ole julkisuuslain 11 §:ssä säädetystä huolimatta oikeutta saada tietoa salaisen pakkokeinon käytöstä ennen kuin edellä mainittu luvun 60 §:ssä tarkoitettu ilmoitus epäillylle on tehty. Pykälän 2 momentin mukaan ilmoituksen tekemisen jälkeen 1 momentissa tarkoitettulla on oikeus saada tieto salaisen pakkokeinon käyttöä koskevasta asiakirjasta tai tallenteesta, jollei antamatta jättäminen ole välttämätöntä

valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen, terveyden, yksityisyyden tai salassa pidettävien taktisten ja teknisten menetelmien suojaamiseksi. Kun harkitaan asiakirjan, tallenteen tai tiedon antamatta jättämistä, arvioinnissa on otettava huomioon 1 momentissa tarkoitettu oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Poliisilain (872/2011) 5 luvun 58 ja 60 §:ssä on vastaavasti säännökset salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä ilmoittamisesta ja asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta salaisten tiedonhankintakeinojen osalta.

Asianosaisjulkisuus oikeudenkäynnissä

Oikeus tulla kuulluksi kuuluu perustuslain 21 §:n turvaamiin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin. Kuulemisperiaate on keskeinen oikeudenkäynnissä noudatettava periaate. Siihen kuuluu oikeus saada tieto ja mahdollisuus lausua kaikesta asiassa esitetystä oikeudenkäyntiaineistosta. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin ei sisälly yleistä säännöstä asianosaisen kuulemisesta. Kuulemisperiaate ilmenee kuitenkin useista rikosasian käsittelyä koskevista säännöksistä.

Oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (370/2007). Asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin ja asianosaisjulkisuuden rajoituksesta säädetään lain 12 §:ssä. Asianosaisella on pääsääntöisesti oikeus saada tieto myös salassa pidettävästä oikeudenkäyntiasiakirjasta. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan asianosaisella ei ole oikeutta saada tietoa julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetuista yhteystiedoista.

2.2 Asianosaisjulkisuutta koskeva oikeuskäytäntö

2.2.1 Epäillyn tai syytetyn tiedonsaantioikeus Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa turvataan oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Artiklan 3 kohdan b ala-

kohdan mukaan rikoksesta syytetyllä on oikeus saada riittävästi aikaa ja edellytykset valmistella puolustustaan. Tähän oikeuteen sisältyy myös oikeus perehtyä jutun asiakirja-aineistoon. Asianosaisen tiedonsaantioikeus perustuu myös oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluviin kuulemisperiaatteeseen ja asianosaisten yhdenvertaisuuden periaatteeseen (aseiden yhtäläisyys, *equality of arms*). Mainitun 6 artiklan 1 kohta edellyttää, että syyttäjän tulee paljastaa syytetylle kaikki tutkinnassa kertynyt merkityksellinen aineisto siitä riippumatta, onko se syytetyn kannalta kielteistä vai myönteistä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan syytetyn oikeus tiedonsaantiin ei ole ehdoton. Syytetyn oikeutta saattavat rajoittaa kilpailevat intressit, kuten kansallinen turvallisuus, todistajansuojelu, poliisin tutkintamenetelmien salassapito taikka kolmannen henkilön perusoikeuksien tai tärkeän yleisen edun suojeleminen. Näitä kilpailevia intressejä tulee punnita vastakkain syytetyn oikeuksien kanssa. Edellä mainittu 6 artiklan 1 kohta sallii vain sellaiset syytetyn oikeuksien rajoitukset, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä. Sen varmistamiseksi, että syytetty saa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin, oikeuksien rajoittamisella aiheutettuja vaikeuksia puolustukselle täytyy kompensoida riittävällä oikeusviranomaisen valvonnalla. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset eivät täyty menettelyssä, jossa oikeus tiedonsaantiin jää yksin esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän päätettäväksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on edellyttänyt, että syytetyn oikeuksien rajoitus mahdollisimman pitkälle kompensoidaan prosessuaalisin takein. Päätöksentekomenetelyn on oltava niin pitkälle kuin mahdollista kontradiktorista ja osapuolille tasavertaista ja siihen on sisällyttävä syytetyn oikeusturvan kannalta riittäviä prosessuaalisia turvatakeita.

2.2.2 Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut esitutkinta-asiakirjojen asianosaisjulkisuudesta

Korkein oikeus on käsitellyt asianosaisen tiedonsaantioikeutta ja sen rajoittamista ratkaisussaan KKO 2011:27. Ratkaisussaan korkein oikeus totesi, että oikeudenkäynnin

asianosaisella on julkisuuslain mukaan oikeus saada kaikki hänen asiaansa vaikuttavat asiakirjat eli julkisten asiakirjojen ohella myös julkisuuslain 24 §:n nojalla yleisöltä salassa pidettävää tietoa sisältävät esitutkinta-asiakirjat, jollei erittäin tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi asianosaisen tiedonsaannin rajoittamista joltakin osin. Tämän lisäksi oikeudenkäynnin asianosaisella voi olla oikeus saada sellaistakin aineistoa, joka ei kuulu julkisuuslain tarkoittamiin asiakirjoihin. Korkein oikeus totesi, että asianosaisjulkisuus yleisenä periaatteena voi lähtökohtaisesti kattaa sellaistakin viranomaisen hallussa olevaa aineistoa, joka ei kuulu julkisuuslain jo itsessään lavean asiakirjan käsitteen piiriin. Euroopan ihmisoikeussopimukseen pohjautuva oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sisältö ei määräydy sopimusvaltion kansallisen oikeudellisen käsitteistön mukaan.

Edellä mainitussa ratkaisussaan korkein oikeus totesi lisäksi, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaaminen rikosasiassa kuuluu pääasialla käsittelevälle tuomioistuimelle. Tuomioistuimen tehtävänä on huolehtia oikeudenkäynnin järjestämisestä niin, että rikosasian vastaajalla on asianmukaiset mahdollisuudet puolustautua ja saada asia selvitettyksi. Pääasialla käsittelevän tuomioistuimen on mahdollista arvioida asiakirjan julkistamisen puolesta ja sitä vastaan vaikuttavia perusteita juuri kyseisen oikeudenkäynnin kannalta. Oikeudenkäynnin suunnittelun ja joutuisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että todistelua ja siten oikeudenkäynnin perustaa koskevat kysymykset saadaan ratkaistuksi osana tuomioistuinkäsittelyä. Näillä perusteilla korkein oikeus katsoi, että vireillä olevassa asiassa tuomioistuin voi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n nojalla asettaa myös viranomaiselle velvoitteen antaa sen hallussa oleva asiakirja. Asianosaisen oikeus tutustua häntä koskeviin asiakirjoihin voidaan kuitenkin eri tilanteissa turvata eri keinoin. Tuomioistuimen toimivalta ei estä vaihtoehtoisten tietojenhankintakeinojen käyttöä, joten asianosainen voi pyytää asiakirjoja myös suoraan niitä hallussaan pitävältä poliisiviranomaiselta (ks. esimerkiksi KHO 2007:64).

Korkein hallinto-oikeus on antanut asianosaisen tiedonsaantioikeudesta esitutkinnassa

ratkaisut KHO 2005:89 ja KHO 2007:64. Molemmissa ratkaisuisaan korkein hallinto-oikeus hylkäsi rikosasian asianosaisen tietojensaantipyynnön sillä perusteella, että se ei pitänyt pyynnön kohteena olevaa poliisin hallussa olevaa aineistoa julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuina viranomaisen asiakirjoina. Julkisuuslain 5 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa.

Edellä mainittu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu KHO 2005:89 koski asianomistajan oikeutta saada jäljennös kotietsinnän yhteydessä suoritettussa takavarikossa poliisin haltuun tulleen tietokoneen kiintolevyn kopiosta. Ratkaisun mukaan esitutkinnan kohteena olevaan asiaan liittyviä asiakirjoja ei ole ollut mahdollista erotella vielä kotietsinnän aikana, vaan takavarikko on ollut välttämätöntä toteuttaa kopioimalla koko kiintolevyn sisältö poliisin tietojenkäsittelyvälineitä käyttämällä poliisin tiloissa. Asiaan liittyvä aineisto on voitu erotella vasta jälkepäin teknisessä tutkinnassa. Korkein hallinto-oikeus perusteli ratkaisuaan sillä, että asianosaisen tietojensaantioikeutta koskevilla säännöksillä ei ole annettu asianosaiselle oikeutta tietoon sellaisesta yksityisestä asiakirjasta, joka ei ole viranomaisen hallussa sen tehtäviin kuuluvassa asiassa. Korkein hallinto-oikeus totesi, että julkisuuslailla asianosaiselle hänen oikeutensa ja etujensa valvomiseksi turvatusta tietojensaantioikeudesta ei ole johdettavissa asianosaiselle oikeutta määrätä tai valvoa, mitä asiakirjoja tai muuta aineistoa poliisi kotietsinnän yhteydessä ottaa haltuunsa siten, että niistä tulee viranomaisen asiakirjoja. Näistä syistä korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei sellaista poliisin haltuun edellä kerrotun kopiointitavan vuoksi tullutta, tutkittavana olevaan asiaan liittymätöntä aineistoa, jota poliisi ei ole tarkoittanut takavarikoimalla ottaa haltuunsa, voida pitää julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuina viranomaisen asiakirjoina.

Korkein hallinto-oikeus on tulkinut samansuuntaisesti julkisuuslaissa tarkoitettua

viranomaisen asiakirjan käsitettä ratkaisussaan KHO 2007:64, joka koski rikosasian asianosaisena olleen epäillyn oikeutta saada tieto televalvonnassa ja puhelinkuuntelussa poliisin haltuun tulleesta aineistosta. Keskusrikospoliisin haltuun oli tullut yli kaksi vuotta kestäneessä televalvonnassa ja puhelinkuuntelussa huomattava määrä käsittelemätöntä konekielistä tietoaineistoa. Aineistoa ei ollut käytetty hyväksi esitutkinnaissa eikä sitä ollut liitetty esitutkintapöytäkirjaan eikä sen vuoksi myöskään käsitelty enempää. Korkein hallinto-oikeus ei pitänyt aineistoa kokonaisuutena ja sellaisenaan viranomaisen asiakirjana, josta epäillyllä olisi ollut oikeus saada rikosasian asianosaisena tieto. Ratkaisussaan korkein hallinto-oikeus totesi, että telekuuntelussa ja –valvonnassa kertyneestä aineistosta ei ollut löytynyt epäillyn tai sittemmin syytetyn syyllisyyttä tai hänen syyttömyyttään tukevaa aineistoa. Aineistoa ei sen vuoksi ollut työstetty enempää eikä liitetty esitutkinta-aineistoon. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että asianosaisen tietojensaantioikeutta koskevilla säännöksillä ei ole annettu asianosaiselle oikeutta tietoon sellaisesta yksityisestä asiakirjasta, joka on tullut viranomaisen haltuun tahattomasti sen hoitaessa tehtäviinsä kuuluvaa asiaa. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan julkisuuslailla asianosaiselle hänen oikeuksiensa ja etujensa valvomiseksi turvatusa tietojensaantioikeudesta ei ole johdettavissa asianosaiselle oikeutta määrätä tai valvoa, mitä asiakirjoja tai muuta aineistoa poliisi telepakkokeinoja käyttäessään ottaa haltuunsa siten, että niistä tulee viranomaisen asiakirjoja. Tämän vuoksi korkein hallinto-oikeus katsoi, että poliisin haltuun telepakkokeinoja käytettäessä tullutta, tutkittavana olevaan asiaan liittymätöntä aineistoa, jota poliisi ei ollut tarkoittanut ottaa sellaisenaan haltuunsa, ei voitu vielä pitää sellaisena julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna viranomaisen asiakirjana, josta asianosaisella olisi oikeus saada tieto.

Eduskunnan oikeusasiamies on pitänyt edellä mainittua ratkaisua KHO 2007:64 ongelmallisena suhteessa ylimääräisen tiedon säilyttämistä koskevaan sääntelyyn (Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2007 s.79). Vanhan pakkokeinolain (450/1987) 5 a luvun 13 §:n ja sitä vastaavan

pakkokeinolain 10 luvun 57 §:n mukaan telekuuntelulla saatu ylimääräinen tieto tulee säilyttää asian lainvoimaiseen ratkaisuun asti. Lain esitöiden mukaan pykälän tavoitteena on sen varmistaminen, että kaikki aineisto olisi oikeudenkäynnissä tarvittaessa käytettävissä, koska ylimääräisenä tietona saatetaan hävittää myös epäillyn syyttömyyttä tukevaa aineistoa (HE 52/2002 s. 71). Eduskunnan oikeusasiamies totesi, että asianosaisen mahdollisuudet itse tarkastaa poliisin ylimääräiseksi tiedoksi katsomaa aineistoa näyttävät kuitenkin KHO:n ratkaisu huomioon ottaen sulkeutuvan pois.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön tiedonsaantioikeudesta rikoskeudellisissa menettelyissä annettu direktiivi.

Esityksessä ehdotetaan, että esitutkintalain säännöksiä täydennettäisiin rikoksesta epäillylle tehtävien ilmoitusten osalta. Esitutkintaan osallistuvien oikeuksia koskevaan esitutkintalain 4 lukuun lisättäisiin direktiivin edellyttämät säännökset, jotka koskevat esitutkintaviranomaisen velvollisuutta ilmoittaa epäillylle hänen oikeuksistaan. Lukuun lisättäisiin muita kuin vapautensa menettäneitä epäiltyjä koskeva uusi 16 § ja vapautensa menettäneitä epäiltyjä koskeva uusi 17 §. Vapautensa menettäneelle epäillylle olisi ilmoitettava hänen oikeuksistaan kirjallisesti. Muulle kuin vapautensa menettäneelle epäillylle oikeuksista voitaisiin ilmoittaa joko suullisesti tai kirjallisesti.

Ilmoitusvelvollisuutta laajennettaisiin nykyisestä siten, että epäillylle olisi ilmoitettava myös mahdollisesta oikeudesta maksuttoman oikeusavun saamiseen sekä oikeudesta saada tieto rikoksesta, josta häntä epäillään. Vapautensa menettäneelle epäillylle olisi ilmoitettava lisäksi muun muassa epäillyn oikeudesta tiedonsaantiin asianosaisjulkisuutta koskevan 4 luvun 15 §:n mukaisesti, oikeudesta vapaudenmenetyksestä tehtävään ilmoitukseen läheiselle tai muulle henkilölle sekä oikeudesta vangitsemisasiain käsittelyyn tuomioistuimessa pakkokeinolaissa säädettyssä määräajassa.

Esitutkinta-asiakirjojen asianosaisjulkisuutta koskeviin säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi direktiivin 7 artiklan edellyttämät muutokset. Ensinnäkin direktiivin 7 artiklan 2 kohta edellyttää tiedonsaantioikeuden laajuuden osalta, että tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluu kaikki toimivaltaisten viranomaisten hallussa oleva todistusaineisto epäillyn tai syytetyn puolesta tai häntä vastaan. Direktiivissä edellytetään, että sen säännöksiä tulkitaan yhdenmukaisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa. Ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluu kaikki tutkinnassa kertynyt merkityksellinen aineisto. Asianosaisen tiedonsaantioikeus esitutkinta-asiakirjoista määräytyy nykyisin julkisuuslain 11 §:n nojalla. Tiedonsaantioikeus on kuitenkin rajattu viranomaisen asiakirjoihin siten kuin ne lain 5 §:n 2 momentissa määritellään. Viranomaisen asiakirjan määritelmää on oikeuskäytännössä tulkittu siten, että epäillyn tiedonsaantioikeuden ulkopuolelle on jäänyt sellaista aineistoa, joka artiklan 2 kohdan nojalla ja ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kuuluisi epäillyn tiedonsaantioikeuden piiriin. Tämän vuoksi tiedonsaantioikeuden laajuutta koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluisi esitutkinta-aineisto, joka voi tai on voinut vaikuttaa asian käsittelyyn, mutta tiedonsaantioikeus ei enää jatkossa olisi sidottu julkisuuslaissa olevaan viranomaisen asiakirjan määritelmään.

Toiseksi ehdotetaan, että esitutkinta-asiakirjojen asianosaisjulkisuuden rajoittamista koskevaa sääntelyä tarkistettaisiin siten, että säännöksistä ilmenisivät oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset artiklan 4 kohdan edellyttämällä tavalla. Julkisuuslain 11 §:n 2 momenttiin sisältyvät rajoitusperusteet, erittäin tärkeä yleinen tai yksityinen etu, sinänsä vastaavat artiklan 4 kohdan vaatimuksia. Artiklan 4 kohta edellyttää kuitenkin lisäksi, että tiedon antamatta jättäminen tärkeän yleisen edun turvaamiseksi on ehdottoman tarpeellista ja että tiedon antamatta jättäminen ei vaaranna oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Tämän vuoksi ehdotetaan sääntelyn tarkistamista si-

ten, että myös nämä edellytykset tiedonsaantioikeuden rajoittamiselle ilmenisivät laista.

Esitutkinta-asiakirjojen asianosaisjulkisuuden laajuutta tai rajoittamista koskevaa sääntelyä ei muilta osin ehdoteta muutettavaksi. Esityksessä katsotaan kuitenkin, että edellä mainittujen muutosten takia esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeudesta esitutkinta-asiakirjoista on tarkoituksenmukaisinta säätää esitutkintalaissa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevassa esitutkintalain 4 luvun 15 §:ssä säädettäisiin jatkossa asianosaisjulkisuudesta myös esitutkinta-asiakirjojen osalta. Pykälästä ilmenisivät esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuus ja rajoittamisen edellytykset oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen edellyttämällä tavalla.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia asianosaisen tiedonsaantioikeutta koskeviin oikeussuojakeinoihin. Esityksessä katsotaan, että nykyinen muutoksenhakujärjestelmä, jossa asianosaisen tiedonsaantioikeutta esitutkinta-aineistosta koskevista päätöksistä valitetaan hallinto-oikeuteen, täyttää direktiivin vaatimukset.

4 Esityksen vaikutukset

Ehdotetuilla säännöksillä parannettaisiin rikoksesta epäiltyjen ja syytettyjen oikeusturvaa sekä asianosaisjulkisuutta koskevilla säännöksillä myös asianomistajien oikeusturvaa.

Esityksellä ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Vapautensa menettäneelle annettavan kirjallisen ilmoituksen kääntämisestä eri kielille aiheutuisi esitutkintaviranomaisille jonkin verran käännöskustannuksia. Käännöskustannukset olisivat kuitenkin kertaluontoisia ja painottuisivat alkuvaiheeseen, jolloin kirjallinen ilmoitus tulisi kääntää yleisimmille kielille. Jatkossa kertaluontoisia käännöskustannuksia syntyisi niiden harvinaisempien kielten osalta, joille kirjallista ilmoitusta ei vielä alkuvaiheessa olisi käännetty.

Esityksen ehdotukset eivät merkittävästi vaikuttaisi viranomaisten tehtäviin eikä työmäärään.

5 Asian valmistelu

Hallituksen esityksen luonnos valmisteltiin oikeusministeriössä. Oikeusministeriö pyysi luonnoksesta lausuntoa 29 eri viranomaiselta, yhteisöltä ja asiantuntijalta.

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotettiin täydennettäväksi esitutkintalain säännöksiä, jotka koskevat esitutkintaviranomaisen velvollisuutta ilmoittaa epäillylle hänen oikeuksistaan. Lisäksi ehdotettiin, että EU-luovuttamislakiin lisättäisiin direktiivin edellyttämät säännökset eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla pidätetyille henkilölle tehtävistä ilmoituksista. Suurin osa lausunnonantajista piti ehdotettuja ilmoitusvelvollisuutta koskevia säännöksiä kannatettavina ja lainsäädäntöä selkeyttävinä.

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotettiin, että asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevia säännöksiä tarkistettaisiin siten, että niistä ilmenisivät esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuus ja rajoittamisen edellytykset oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen edellyttämällä tavalla. Asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevaa esitutkintalain 4 luvun 15 §:ää ehdotettiin täydennettäväksi siten, että siinä jatkossa säädettäisiin asianosaisjulkisuudesta myös asiakirjojen osalta, kun asianosaisen tiedonsaantioikeus esitutkinta-asiakirjoista nykyisin määräytyy julkisuuslain nojalla. Suurin osa lausunnonantajista suhtautui myönteisesti tai niillä ei ollut huomautettavaa siitä, että esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeudesta esitutkinta-asiakirjoista ja sen rajoittamisen perusteista säädettäisiin jatkossa esitutkintalaissa. Osa lausunnonantajista piti kuitenkin ongelmallisena sitä, että ehdotuksessa asianosaisen tiedonsaantioikeutta ei rajattu asian käsittelyyn vaikuttavaan aineistoon, vaan tiedonsaantioikeuden piiriin tulisi läh-

tökohtaisesti kaikki esitutkinnassa kertynyt aineisto. Esityksen jatkovalmistelussa lausuntopalaute on otettu huomioon siten, että ehdotetun asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevan esitutkintalain 4 luvun 15 §:n sanamuotoa ja perusteluja on tarkennettu. Voimassa olevaan asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevaan sääntelyyn ehdotetaan tehtäväksi vain ne muutokset, joita direktiivin 7 artiklan täytäntöönpanon katsotaan edellyttävän.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esityksessä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi ehdotetaan virkamiehen todistamiskieltoa koskevaa säännöstä, jonka mukaan todistamiskiellon asiallinen sisältö määräytyisi asianosaisjulkisuuden rajoittamista koskevan julkisuuslain 11 §:n 2 momentin mukaan (HE 46/2014 vp; 1. lakiehdotus). Tässä esityksessä ehdotetaan, että esitutkinnan asianosaisen osalta asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta säädettäisiin esitutkintalaissa (1. lakiehdotus 4 luvun 15 §). Edellä mainitussa hallituksen esityksessä ehdotetaan myös julkisuuslain 11 §:n 2 momenttiin lisättäväksi uusi 6 a kohta ja muutettavaksi momentin 7 kohtaa, johon viitataan tässä esityksessä 1. lakiehdotuksen 4 luvun 15 §:ssä. Esitysten käsittely tulee näiltä osin sovittaa yhteen eduskunnassa.

Esitys on tarpeen sovittaa yhteen myös vankeutta ja tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 45/2014 vp) kanssa 3. lakiehdotuksessa muutettavaksi ehdotetun tutkintavankeuslain 1 luvun 1 §:n 2 momentin osalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Direktiivin sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

1 artikla. Kohde. Artiklan mukaan direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat epäillyn ja syytetyn oikeutta saada tietoja oikeuksistaan rikosoikeudellisissa menettelyissä ja häntä koskevasta syytteestä. Direktiivissä vahvistetaan myös säännöt eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevan henkilön oikeudesta saada tietoja oikeuksistaan.

2 artikla. Soveltamisala. Artiklan *1 kohdan* mukaan direktiiviä sovelletaan henkilöön siitä lähtien, kun jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset ovat antaneet hänelle tiedon siitä, että häntä epäillään tai syytetään rikoksesta, siihen saakka, kun menettely on saatettu päätökseen. Soveltamisala vastaa tältä osin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan soveltamisalaa.

Esitutkintalain 4 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetään, että kun henkilöön kohdistetaan esitutkintatoimenpiteitä, hänelle on mahdollisimman nopeasti ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa. Jos henkilön asema on vielä epäselvä, häntä voidaan kohdella esitutkinnassa kuultavana (esitutkintalaki 4 luku 9 § 2 momentti). Direktiivin säännöksiä sovelletaan siten siitä lähtien, kun henkilölle edellä mainittujen säännösten nojalla ilmoitetaan, että häntä epäillään rikoksesta.

Direktiivin soveltamisalaa on rajattu artiklan *2 kohdan* säännöksellä. Kun muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää rangaistuksen vähäisestä rikkomuksista, mutta rangaistuksen määräämisestä on mahdollista valittaa tällaiseen tuomioistuimeen, direktiiviä sovelletaan ainoastaan kyseisessä tuomioistuimessa tällaisen valituksen johdosta käytävään menettelyyn. Tämä säännös jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyn.

Rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettely on uudistettu sakon ja rikesakon määräämisestä annetulla lailla (754/2010), jolla kumotaan rikesakkomenettelystä annettu laki (66/1983) ja rangaistusmääräysmenettelystä annettu laki (692/1993). Sakon ja rikesakon

määräämisestä annetun lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla. Tätä koskeva hallituksen esitys annetaan aikaisintaan vuoden 2014 aikana. Koska direktiivin täytäntöönpano-aika päättyy 2.6.2014, esityksessä ehdotetaan, että sekä voimassa oleviin rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyistä annettuihin lakeihin että uuteen sakon ja rikesakon määräämisestä annettuun lakiin tehdään rajaus, jonka mukaan esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta ehdotettua uutta esitutkintalain 4 luvun 16 §:n säännöstä, joka koskee velvollisuutta ilmoittaa epäillylle hänen oikeuksistaan.

3 artikla. Oikeus saada tietoja oikeuksista. Artikla sisältää säännökset kaikille epäillyille ja syytetyille annettavista tiedoista. Artiklan *1 kohdan* mukaan epäillylle tai syytetyille on annettava viipymättä tietoja vähintään seuraavista prosessuaalisista oikeuksista: a) oikeus avustajaan; b) mahdollinen oikeus maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan ja edellytykset sen saamiseksi; c) oikeus saada syytettyä koskevat tiedot direktiivin 6 artiklan mukaisesti; d) oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin; e) oikeus vaieta.

Artiklan *2 kohdan* mukaan 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen on annettava joko suullisesti tai kirjallisesti. Tiedot on annettava selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä ottaen huomioon haavoittuvassa asemassa olevien epäiltyjen tai syytettyjen erityistarpeet.

Jotta epäilty tai syytetty voi käytännössä ja tehokkaasti käyttää direktiivin mukaisia oikeuksiaan, toimivaltaisten viranomaisten olisi direktiivin johdanto-osan kappaleen 19 mukaan annettava tiedot niistä epäillylle tai syytetyille viipymättä menettelyn kuluessa ja viimeistään, ennen kuin poliisi tai muu toimivaltainen viranomainen ensimmäistä kertaa virallisesti kuulee epäiltyä tai syytettyä.

Antaessaan epäillylle tai syytetylle tämän direktiivin mukaisesti tietoja toimivaltaisten viranomaisten olisi johdanto-osan kappaleen 26 mukaan kiinnitettävä erityistä huomiota sellaisiin henkilöihin, jotka eivät esimerkiksi nuoren ikänsä tai psyykkisen tai fyysisen tilansa vuoksi kykene ymmärtämään tietojen

sisältöä tai merkitystä. Johdanto-osan kappaleessa 38 todetaan, että velvoitteen antaa epäillylle tai syytetylle tiedot tämän oikeuksista selkeässä ja helposti ymmärrettävässä muodossa käytännöllinen ja tehokas täytäntöpano voidaan toteuttaa eri tavoin, myös muilla kuin lainsäädäntötoimilla. Kyseinen velvoite voidaan toteuttaa esimerkiksi antamalla toimivaltaisille viranomaisille asianmukaista koulutusta tai laatimalla oikeuksia koskeva ilmoitus selkeällä yleiskielellä, jotta maallikko, jolla ei ole rikosprosessioikeuden tuntemusta, pystyy helposti ymmärtämään sen.

Artiklan 1 kohdan a) alakohdassa tarkoitusta oikeudesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2013/48/EU oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevista menettelyissä sekä oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin. Artiklan 1 kohdan d) alakohdassa tarkoitettua oikeudesta säädetään tulkkausdirektiivissä (2010/64/EU).

Esitutkintalakiin sisältyvät artiklan 1 kohdan a), d) ja e) alakohtia sekä osittain myös b) alakohtaa vastaavat säännökset siitä, mistä oikeuksista epäillylle pitää ilmoittaa. Lain 4 luvun 10 §:n nojalla epäillylle on ennen hänen kuulemistaan kirjallisesti ilmoitettava oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä. Lain 7 luvun 10 §:n mukaan epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa ja siitä, milloin hänelle voidaan määrätä puolustaja. Epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava myös hänen kielelliset oikeutensa sekä hänen oikeutensa olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen.

Esitutkintalain mukaan esitutkintaviranomaisilla ei ole velvollisuutta ilmoittaa epäillylle mahdollisuudesta muuhun maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan kuin puolustajan määräämiseen. Esitutkintaviranomaisilla ei ole myöskään velvollisuutta ilmoittaa epäillylle esitutkintalain 7 luvun 10 §:n mukaisesta oikeudesta saada rikosepäilyä koskevia tietoja.

Toisin kuin esitutkintalain 4 luvun 10 §:ssä säädetään, direktiivi ei edellytä, että oikeudesta avustajaan ilmoitettaisiin epäillylle kirjallisesti. Mainittu esitutkintalain säännös on toisaalta soveltamisalaltaan direktiivissä edellytettyä suppeampi, koska sitä ei sovelleta suppeassa esitutkinnassa käsiteltäviin asioihin. Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan nojalla direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät vain rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyt. Direktiivi edellyttää siten, että epäillylle ilmoitetaan oikeudesta avustajaan myös suppeassa esitutkinnassa, jollei asiaa käsitellä rikesakko- tai rangaistusmääräysasiana.

Esityksessä ehdotetaan, että rikoksesta epäillylle tehtävistä ilmoituksista säädettäisiin uudessa esitutkintalain 4 luvun 16 §:ssä. Uuteen pykälään koottaisiin edellä mainitut esitutkintalain 4 luvun 10 §:n ja 7 luvun 10 §:n säännökset epäillylle tehtävistä ilmoituksista. Ilmoittamisvelvollisuutta laajennettaisiin siten, että epäillylle olisi ilmoitettava myös mahdollisesta oikeudesta maksuttoman oikeusavun saamiseen oikeusapulain (257/2002) nojalla ja edellytyksistä sen saamiseksi sekä oikeudesta saada tieto rikoksesta, josta häntä epäillään, sekä tieto rikosepäilyä koskevista muutoksista. Samalla olisi ilmoitettava siitä, että epäillyllä olisi artiklassa tarkoitettujen oikeudet myös asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä.

Esitutkintaviranomaisille annettavassa koulutuksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että oikeuksia koskevat ilmoitukset tulee tehdä riittävän selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä ottaen huomioon erityisesti epäillyn henkilöön liittyvät seikat, kuten nuori ikä tai henkinen tila, jotka voivat vaikuttaa epäillyn kykyyn ymmärtää hänelle annettujen tietojen merkitystä.

4 artikla. *Oikeuksia koskeva ilmoitus pidätyksen yhteydessä.* Artikla sisältää säännökset vapautensa menettäneille epäillyille tai syytetyille annettavista tiedoista. Artikla edellyttää, että epäillylle tai syytetylle, joka on pidätetty tai menettänyt vapautensa, tiedot annetaan kirjallisella oikeuksia koskevalla ilmoituksella. Direktiivin johdanto-osan kappaleesta 21 ilmenee, että direktiivissä olevilla viittauksilla epäiltyihin tai syytettyihin, jotka on pidätetty tai jotka ovat menettäneet vapautensa, tarkoitetaan kaikkia tilanteita, joissa

epäillyltä tai syytetyltä rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä riistetään hänen vapautensa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla, siten kuin sitä tulkitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäilty tai syytetty, joka on pidätetty tai menettänyt vapautensa, saa viipymättä kirjallisena oikeuksia koskevan ilmoituksen. Hänelle on annettava mahdollisuus lukea oikeuksia koskeva ilmoitus ja hänen on sallittava pitää se hallussaan koko sen ajan, kun vapauden riisto jatkuu.

Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettujen oikeuksia koskevan ilmoituksen on sisällettävä 3 artiklassa säädettyjen tietojen lisäksi tietoja seuraavista oikeuksista: a) oikeus tutustua asiaan liittyvään aineistoon; b) oikeus saada tieto pidätyksestä tai vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi konsuliviranomaisille ja yhdelle henkilölle; c) oikeus saada kiireellistä lääkinällistä apua; ja d) se, kuinka moneksi tunniksi tai päiväksi epäillyn tai syytetyn vapaus voidaan enimmillään riistää ennen asian saattamista oikeusviranomaisen tutkittavaksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan oikeuksia koskevan ilmoituksen on myös sisällettävä perustiedot kansallisen oikeuden mukaisista mahdollisuuksista riitauttaa pidätyksen laillisuus, hakea vapaudenmenetystä koskevan päätöksen uudelleenkäsitelyä tai esittää väliaikaista vapauttamista koskeva pyyntö.

Artiklan 4 kohdan mukaan oikeuksia koskeva ilmoitus on laadittava selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä. Direktiivin liitteessä I on ilmoituksen suuntaa antava malli.

Artiklan 5 kohta edellyttää, että epäilty tai syytetty saa oikeuksia koskevan ilmoituksen kirjallisena ymmärtämällään kielellä. Jos oikeuksia koskevaa ilmoitusta ei ole saatavilla asianmukaisella kielellä, epäillylle tai syytetylle on annettava tieto hänen oikeuksistaan suullisesti kielellä, jota hän ymmärtää. Oikeuksia koskeva ilmoitus on sen jälkeen ilman aiheetonta viivytystä annettava epäillylle tai syytetylle kielellä, jota hän ymmärtää.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 3 §:n nojalla ulko-

maalaiselle vapautensa menettäneelle on ilmoitettava hänen oikeudestaan olla yhteydessä kotimaansa edustustoon. Konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 49—50/1980) 36 artiklan mukaan ulkomaalaiselle vapautensa menettäneelle on ilmoitettava myös oikeudesta pyytää, että vapaudenmenetyksestä ilmoitetaan hänen kotimaansa edustustoon. Voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä siitä, että vapautensa menettäneelle olisi ilmoitettava muista artiklan 2 tai 3 kohdassa mainituista oikeuksista.

Esityksessä ehdotetaan, että vapautensa menettäneelle epäillylle tehtävistä ilmoituksista säädettäisiin ehdotetussa uudessa esitutkintalain 4 luvun 17 §:ssä. Ehdotetun säännöksen mukaan vapautensa menettäneille olisi ilmoitettava direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa sekä 4 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuista oikeuksista. Ilmoitus näistä oikeuksista olisi annettava vapautensa menettäneelle kirjallisena epäillyn käyttämällä kielellä. Ilmoitus olisi annettava viipymättä sen jälkeen, kun epäilty menettää vapautensa kiinniottamisen, pidättämisen tai vangitsemisen yhteydessä. Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettuun lakiin ja tutkintavankeuslakiin lisättäisiin säännös siitä, että vapautensa menettäneellä olisi oikeus pitää kirjallista ilmoitusta hallussaan koko vapaudenmenetyksen ajan.

5 artikla. *Oikeuksia koskeva ilmoitus eurooppalaisesta pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä.* Direktiivi edellyttää, että myös eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla pidätetyille henkilöille annetaan kirjallinen oikeuksia koskeva ilmoitus. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten pidätettävälle henkilölle toimitetaan viipymättä asianmukainen oikeuksia koskeva ilmoitus, joka sisältää tietoja oikeuksista, jotka hänellä on puitepäätöksen 2002/584/YOS täytäntöönpanoa varten kyseisessä jäsenvaltiossa annetun lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan oikeuksia koskeva ilmoitus on laadittava selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä.

Direktiivin johdanto-osan kappaleessa 39 todetaan, että direktiivissä säädettyä oikeutta

saada kirjallisesti tietoa oikeuksista pidätyksen yhteydessä olisi soveltuvin osin sovellettava myös eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten pidätettyihin henkilöihin. Jäsenvaltioiden auttamiseksi tällaisille henkilöille tarkoitettujen oikeuksia koskevan ilmoituksen laatimisessa liitteessä II on oikeuksia koskevan ilmoituksen suuntaa antava malli.

Voimassa olevan EU-luovuttamislain 20 §:n 3 momentin mukaan luovutettavaksi pyydetylle, joka on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Suomessa, on viipymättä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja. Lain 21 §:n 1 momentissa säädetään, että kun luovutettavaksi pyydetty on pyynnön vuoksi otettu säilöön tai muuten tavoitettu Suomessa, keskusrikospoliisin on viipymättä annettava luovutettavaksi pyydetylle todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö sekä selostettava sen sisältö. Luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava, että hänellä on mahdollisuus suostua luovuttamiseensa. Luovutettavaksi pyydetylle on lisäksi selostettava suostumuksen merkitys. Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitukset ja tiedustelut on tehtävä luovutettavaksi pyydetyn ymmärtämällä kielellä. Pykälän 4 momentissa säädetään, että suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja, johon on tehtävä merkinnät tehdyistä toimenpiteistä.

Esityksessä ehdotetaan, että luovutettavaksi pyydetylle tehtävistä ilmoituksista säädettäisiin EU-luovuttamislakiin lisättävässä uudessa 20 a §:ssä. Ehdotetun pykälän mukaan luovutettavaksi pyydetylle olisi ilmoitettava lain 20, 21 ja 21 a §:ssä säädetyistä oikeuksista. Luovutettavaksi pyydetylle olisi ilmoitettava myös oikeudesta tulla kuulluksi luovuttamista koskevan pyynnön sisällöstä käräjäoikeudessa. Luovutettavaksi pyydetylle olisi annettava näistä oikeuksista kirjallinen ilmoitus. Ilmoitus olisi annettava viipymättä sen jälkeen, kun luovutettavaksi pyydetty on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Suomessa.

6 artikla. *Oikeus saada tietoja syyteestä.* Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillylle tai syytetylle annetaan tiedot rikoksesta, josta häntä epäillään tai syytetään. Tiedot on annettava vii-

pymättä ja niin yksityiskohtaisina kuin on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden ja henkilön puolustautumisoikeuden tehokkaan käytön takaamiseksi.

Direktiivin johdanto-osan kappaleessa 28 todetaan, että epäillylle tai syytetylle olisi annettava tiedot rikoksesta, josta häntä epäillään tai syytetään, viipymättä ja viimeistään, ennen kuin poliisi tai muu toimivaltainen viranomainen ensimmäistä kertaa virallisesti kuulee epäiltyä tai syytettyä. Tiedot olisi annettava haittaamatta meneillään olevaa tutkintaa. Kuvaus tosiseikoista, jotka liittyvät rikokseen, josta henkilöä epäillään tai syytetään, mukaan luettuina, silloin kun ne ovat tiedossa, väitetyt rikoksen tekoaika ja -paikka sekä sen mahdollinen oikeudellinen luokittelu, olisi esitettävä riittävän yksityiskohtaisesti ottaen huomioon se, missä rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa sellainen kuvaus esitetään, jotta voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus ja mahdollistaa puolustautumisoikeuden tehokas käyttö.

Esitutkintalain 6 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan kutsussa saapua esitutkintaan on ilmoitettava tutkittavana oleva rikos ja kutsutavan asema esitutkinnassa. Lain 7 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan rikoksesta epäillylle on ennen kuulustelua yksilöitävä teko, josta häntä epäillään. Kuten hallituksen esityksessä HE 222/2010 vp. (s. 211 ja 220) edellä mainittujen säännösten perusteluissa todetaan, rikoksen yksilöiminen riippuu tapauskohtaisista olosuhteista. Toisaalta on otettava huomioon rikoksesta epäillyn puolustautumismahdollisuuksiin liittyvät näkökohdat, toisaalta rikoksen selvittämiseen liittyvät näkökohdat. Säännökset täyttävät artiklan 1 kohdan vaatimukset.

Artiklan 2 kohta edellyttää, että epäillylle tai syytetylle, joka on pidätetty tai menettänyt vapautensa, ilmoitetaan pidätyksen tai vapaudenmenetyksen syyt, mukaan luettuna rikos, josta häntä epäillään tai syytetään. Pakkokeinolain 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan kiinni otetulle on viipymättä ilmoitettava kiinniottamisen syy. Luvun 10 §:n 1 momentin mukaan pidätetylle on ilmoitettava pidättämisen syy viipymättä, kun päätös pidättämisestä on tehty tai hänet on otettu pidättämismääräyksen perusteella kiinni. Kohta ei siten edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Artiklan 3 kohdan mukaan syytteestä on annettava yksityiskohtaiset tiedot, mukaan luettuna rikoksen luonne ja oikeudellinen luokittelu sekä syytetyn osallisuuden luonne, viimeistään sen jälkeen, kun syytteen toiseikat on saatettu tuomioistuimen arvioitaviksi. Voimassa oleva lainsäädäntö täyttää kohdan vaatimukset. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava muun muassa syytteenalainen teko, sen teko-aika ja -paikka ja muut tiedot, jotka tarvitaan teon kuvailemiseksi sekä rikos, johon syyttäjä katsoo vastaajan syyllistyneen. Rikoksesta epäilty saa siten yksityiskohtaiset tiedot syytteestä siinä vaiheessa, kun haaste annetaan hänelle tiedoksi.

Artiklan 4 kohdassa edellytetään, että epäillylle tai syytetylle ilmoitetaan viipymättä tämän artiklan mukaisesti annettujen tietojen muutoksista, kun tämä on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi. Direktiivin johdanto-osan kappaleessa 29 todetaan, että kun syytteen yksityiskohdat muuttuvat rikosoikeudellisen menettelyn aikana siinä määrin, että sillä on merkittävä vaikutus epäillyn tai syytetyn asemaan, tästä olisi ilmoitettava hänelle tarvittaessa menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi ja riittävän ajoissa puolustautumisoikeuden tehokkaan käytön mahdollistamiseksi.

Edellä mainittu rikosepäilyn yksilöintiin velvoittava esitutkintalain 7 luvun 10 §:n 2 momentin säännös velvoittaa ilmoittamaan epäillylle myös tutkinnan edetessä tapahtuneista rikosepäilyjen muutoksista.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan syytteen muuttaminen on lähtökohtaisesti kiellettyä. Tuomioistuimen luvalla syyttäjä voi kuitenkin laajentaa samaa vastaajaa koskevan syytteen käsittämään toisen teon. Pykälän 2 momentin nojalla syyttäjä voi rajoittaa syytettään tai ilmoittaa toisen lainkohdan kuin haastehakemuksessa taikka vedota uuteen seikkaan syytteen tueksi. Tällainen syytteen tarkistaminen ei ole kiellettyä eikä vaadi tuomioistuimen lupaa. Oikeudenkäynnissä noudatettava kuulemisperiaate edellyttää, että jos syytettä tarkistetaan tai laajennetaan, vastaajaa on kuultava tarkistetusta tai laajenne-

tusta syytteestä. Artiklan 4 kohta ei siten edellytä lainsäädäntömuutoksia.

7 artikla. *Oikeus tutustua asiaan liittyvään aineistoon.* Artiklassa on säännökset epäillyn tai syytetyn oikeudesta tutustua asiaan liittyvään aineistoon. Artiklan 1 kohta koskee vain vapautensa menettäneitä. Artiklan muut kohdat koskevat kaikkia epäiltyjä tai syytetyjä. Artiklan 2 kohta on yleissäännös epäillyn tai syytetyn oikeudesta tutustua toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevaan todistusaineistoon epäillyn tai syytetyn puolesta tai häntä vastaan. Artiklan 3 kohdassa säädetään ajankohdasta, jolloin tämä tutustumisoikeus on myönnettävä. Artiklan 4 kohta sisältää poikkeussäännöksen, jonka nojalla epäillyn tai syytetyn tiedonsaantioikeutta voidaan tärkeän yksityisen tai yleisen edun vuoksi rajoittaa. Artiklan 5 kohdassa säädetään tutustumisoikeuden maksuttomuudesta.

Artiklan 1 kohta koskee vapautensa menettäneen oikeutta tiedonsaantiin asiakirjoista, jotka ovat välttämättömiä vapaudenmenetyksen laillisuuden riitauttamiseksi. Kohdassa edellytetään, että jos henkilö pidätetään ja hän menettää vapautensa jossain rikosoikeudellisten menettelyjen vaiheessa, pidätetyn henkilön tai hänen avustajansa käyttöön annetaan toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevat tapaukseen liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä pidätyksen tai vapaudenmenetyksen laillisuuden riitauttamiseksi kansallisen oikeuden mukaisesti.

Direktiivin johdanto-osan kappaleessa 30 todetaan, että asiakirjat ja tarvittaessa valokuvat sekä ääni- ja kuvatallenteet, jotka kansallisen oikeuden mukaan ovat välttämättömiä epäillyn tai syytetyn pidätyksen tai vapaudenmenetyksen laillisuuden tehokkaan riitauttamisen kannalta, olisi annettava epäillyn tai syytetyn taikka hänen avustajansa käyttöön viimeistään ennen kuin toimivaltaista oikeusviranomaista pyydetään päättämään pidätyksen tai vapaudenmenetyksen laillisuudesta Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaisesti, ja riittävän ajoissa, jotta oikeutta riitauttaa pidätyksen tai vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan tehokkaasti käyttää.

Direktiivin 7 artiklan 1 kohta perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 4 kohtaan, joka koskee oikeutta saada vapau-

denriiston laillisuus tuomioistuimen tutkittavaksi. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 42 mukaisesti direktiivin säännöksiä on tulkittava yhdenmukaisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa. Ihmisoikeustuomioistuin katsoi ratkaisussaan *Mooren v. Saksa* (9.7.2009), että ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaisen menettelyn tuli olla kontradiktoria ja osapuolten tuli olla tasa-arvoisessa asemassa. Osapuolten tasa-arvoa ei turvattu, jos vangitun avustajalle ei annettu niitä esitutkinta-aineistoon sisältyviä asiakirjoja, jotka olivat olennaisia vankeuden laillisuuden tehokkaan riittauttamisen kannalta. Ihmisoikeustuomioistuin on todennut tämän myös aiemmissa ratkaisuisaan *Garcia Alva, Lietzow ja Schöps v. Saksa* (13.1.2001). Ihmisoikeustuomioistuin on siten edellyttänyt, että henkilön vankeuden laillisuuden arvioinnin kannalta tärkeät tiedot tulee antaa epäillyn saataville. Ihmisoikeustuomioistuin on vastaavasti tuoreemmassa ratkaisussaan *Emilian-George Igna v. Romania* (26.11.2013) katsonut ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 4 kohdan edellyttävän, että puolustuksen käyttöön annetaan aineisto, joka on olennaista vapaudenmenetyksen laillisuuden arvioimiseksi. Tapauksessa puolustuksen käyttöön ei ollut annettu syyttäjän ja tuomioistuimen käytössä ollutta aineistoa, jolla oli ollut ratkaiseva vaikutus tuomioistuimen päätökseen jatkaa vapaudenmenetystä. Ratkaisun mukaan puolustuksen käyttöön tulee antaa aineisto, johon epäily olennaisesti perustuu.

Pakkokeinolain 3 luvun 8 §:n mukaan vangitsemisasian käsittelyssä on esitettävä vangitsemisen edellytyksistä selvitys, joka voi perustua pelkästään kirjalliseen aineistoon. Kuten hallituksen esityksessä HE 222/2010 vp. (s. 255) säännöksen perusteissa korostetaan, vangitsemisvaatimuksen tueksi on esitettävä riittävä selvitys myös vangitsemisen yleisistä edellytyksistä. Tämä tarkoittaa sen selvittämistä, että vangittavaksi vaadittu on todennäköisin syin syyllistynyt vangitsemisvaatimuksen perusteena olevaan rikokseen. Riittävää ei ole, että vangitsemisvaatimuksen esittäjä virkavastuulla käsityksenään esittää myös näiden yleisten edellytysten olevan olemassa.

Vangitsemisasian käsittelyyn tuomioistuimessa sovelletaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia. Lain 12 §:n mukaan asianosaisella on lähtökohtaisesti oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen oikeudenkäyntiasiakirjan sisällöstä. Vangitsemisasian käsittelyssä pykälän 2 momentin mukaisista tiedonsaantioikeuden rajoitusperusteista voi tulla sovellettavaksi ainoastaan 1 kohta, jonka mukaan asianosaisella ei ole tiedonsaantioikeutta julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin salaisiin yhteystietoihin. Tämä tiedonsaantioikeuden rajoitus ei vaikuta epäillyn mahdollisuuteen riitauttaa vapaudenmenetyksen laillisuus eikä sillä ole merkitystä artiklan 1 kohdan kannalta. Rikoksesta epäilty saa siten tiedon kaikesta vangitsemispäätöksen perusteena olevasta aineistosta, jota tuomioistuimelle vangitsemisasiassa esitetään. Edellä olevan perusteella voimassa olevan lainsäädännön voidaan katsoa täyttävän artiklan 1 kohdan vaatimukset.

Artiklan 2 kohdan mukaan epäillyn ja syytetyn tai hänen avustajansa on annettava tutustua ainakin kaikkeen toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevaan todistusaineistoon epäillyn tai syytetyn puolesta tai häntä vastaan, jotta turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus ja asianosainen voi valmistella puolustustaan.

Direktiivin johdanto-osan kappaleessa 31 selvennetään, että direktiiviä sovellettaessa kansallisessa oikeudessa määriteltyyn oikeuteen tutustua olemassa olevaan todistusaineistoon epäillyn tai syytetyn puolesta tai häntä vastaan, joka kyseessä olevassa rikosasiassa toimivaltaisilla viranomaisilla on hallussaan, olisi sisällyttävä oikeus tutustua sellaiseen aineistoon kuin asiakirjat ja tarvittaessa valokuvat sekä ääni- ja kuvatallenteet. Tällainen aineisto voi sisältyä asian asiakirja-aineistoon tai se voi olla muuten toimivaltaisten viranomaisten hallussa kansallisen oikeuden mukaisesti asianmukaisella tavalla.

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuuteen sovelletaan esitutkintalain 9 luvun 7 §:n viittaus-säännöksen nojalla julkisuuslakia. Epäillyn tai syytetyn tiedonsaantioikeuteen esitutkinta-asiakirjoista sovelletaan julkisuuslain 11 §:n säännöstä, joka koskee asianosaisen oikeutta tiedonsaantiin viranomaisen asiakir-

jasta. Pykälän 1 momentin mukaan asianosaisella on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitteeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsitteelyyn. Pykälän 2 momentissa on säännökset asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittamisesta.

Julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa olevan määritelmän mukaan viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Kuten yleisperusteluista ilmenee, korkein hallinto-oikeus on antamissaan ratkaisuissa KHO 2005:89 ja KHO 2007:64 tulkinnut viranomaisen asiakirjan määritelmää siten, ettei se kata kaikkea esitutkinnassa kertynyttä aineistoa. Korkein hallinto-oikeus on katsonut, että julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuina viranomaisen asiakirjoina ei voida pitää poliisin haltuun pakkokeinoja käytettäessä tullutta, tutkittavana olevaan asiaan liittymätöntä aineistoa, jota poliisi ei ole tarkoittanut ottaa haltuunsa. Edellä mainittujen ratkaisujen mukaan rikosasian asianosaisella ei siten ole julkisuuslain nojalla oikeutta saada tietoa tällaisesta aineistosta.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohta lähtökohtaisesti edellyttää, että syytetyllä on oikeus saada tieto kaikesta tutkinnassa kertyneestä merkityksellisestä aineistosta siitä riippumatta, onko se syytetyllä kannalta kielteistä vai myönteistä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 5/1999 vp (s. 6) mukaan oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluu se, että syytetty ja hänen puolustajansa saavat tiedon ja mahdollisuuden lausua kaikesta siitä asiaan vaikuttavasta aineistosta, jolla voi olla vaikutusta annettavaan tuomioon. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan KKO 2011:27, että oikeudenkäynnin asianosaisella voi olla oikeus saada sellaistaikin viranomaisen hallussa olevaa aineistoa, joka ei kuulu julkisuuslain tarkoittamiin asiakirjoihin. Esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuuteen vaikuttavat Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen linjaukset

oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin perusteista.

Esityksessä katsotaan, että epäillyn tiedonsaantioikeuden riippuminen siitä, täyttääkö asiakirja julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettun viranomaisen asiakirjan määritelmän, on direktiivin 7 artiklan 2 kohdan vaatimusten kannalta ongelmallinen. Tämän vuoksi tiedonsaantioikeuden laajuutta ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa tiedonsaantioikeutta ei rajoitaisi julkisuuslaissa oleva viranomaisen asiakirjan käsite. Muilta osin voimassa oleva lainsäädäntö täyttää artiklan 2 kohdan vaatimukset tiedonsaantioikeuden laajuuden osalta.

Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa esitutkinnan asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin esitutkintaviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista säädettäisiin esitutkintalaissa. Esitutkinnan asianosaisen oikeus tiedonsaantiin ei siten olisi enää sidottu julkisuuslain viranomaisen asiakirjan käsitteeseen. Asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevaa esitutkintalain 4 luvun 15 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä jatkossa säädettäisiin asianosaisjulkisuudesta myös asiakirjojen osalta ja tiedonsaantioikeuden laajuus määräytyisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen edellyttämällä tavalla. Esitutkinta-asiakirjojen julkisuutta koskevaan esitutkintalain 9 luvun 7 §:ään lisättäisiin viittaussäännös, jonka mukaan asianosaisjulkisuuden osalta sovelletaan, mitä ehdotetussa 4 luvun 15 §:ssä säädetään.

Ehdotetun esitutkintalain 4 luvun 15 §:n mukaan esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluisi esitutkinta-aineisto, joka voi tai on voinut vaikuttaa asian käsittelyyn. Pykälässä säädettäisiin myös asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoituksista, joita käsitellään jäljempänä artiklan 4 kohdan yhteydessä. Muutoin asianosaisen tiedonsaantioikeuteen esitutkinta-aineistosta sovellettaisiin, mitä julkisuuslaissa säädetään. Ehdotettu säännös täyttäisi artiklan 2 kohdan vaatimukset esitutkintaviranomaisen hallussa olevan todistusaineiston osalta.

Tuomioistuimen hallussa olevan todistusaineiston osalta voimassa oleva lainsäädäntö täyttää artiklan 2 kohdan vaatimukset. Tuomioistuimelle oikeudenkäyntiä varten toimi-

tettuihin asiakirjoihin sovelletaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia. Lain 12 §:n 1 momentin nojalla asianosaisella on oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen oikeudenkäyntiasiakirjan sisällöstä. Asianosaisen tiedonsaantioikeutta tuomioistuimelle jätetystä todistusaineistosta ei voida myöskään rajoittaa muutoin kuin todistajan tai asianomistajan salaisten yhteystietojen osalta. Tällä tiedonsaantioikeuden rajoituksella ei ole merkitystä syytetyn puolustautumisoikeuksien kannalta.

Artiklan 3 kohdan mukaan oikeus tutustua 2 kohdassa tarkoitettuun aineistoon on myönnettävä hyvissä ajoin, jotta puolustautumisoikeutta voidaan käyttää tehokkaasti, ja viimeistään silloin, kun syytteen tosiseikat saatetaan tuomioistuimen arvioitaviksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1 kohdan soveltamista. Lisäksi edellytetään, että jos toimivaltaiset viranomaiset saavat haltuunsa uutta todistusaineistoa, ne myöntävät oikeuden tutustua siihen hyvissä ajoin, jotta se voidaan ottaa huomioon.

Vuoden 2013 loppuun asti voimassa olleen esitutkintalain (449/1987) 11 §:ssä säädettiin, että asianosaisella on oikeus saada tietoonsa, mitä esitutkinnassa on käynyt ilmi, niin pian kuin siitä ei voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämiseksi. Lain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 14/1985 vp s. 20) säännöksen perusteluissa todettiin, että asianosaisilla ei ollut aikaisemmin ollut mahdollisuuksia saada riittävän aikaisin tietoja siitä, mitä esitutkinnassa on käynyt ilmi. Perustelujen mukaan kansainvälisesti yleisesti hyväksytty periaate on, että varsinkin rikoksesta epäillyn on saatava nämä tiedot niin ajoissa, että hän voi kunnolla valmistautua oikeudenkäyntiin.

Esitutkintalain 4 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan asianosaisella on esitutkinnan aloittamisen jälkeen oikeus saada tieto esitutkintaan johtaneista ja esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista. Pykälän 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan esitutkintaviranomainen voi esitutkinnan aikana rajoittaa asianosaisen oikeutta saada tieto 1 momentissa tarkoitetuista seikoista, jos tietojen antamisesta on haittaa asian selvittämiseksi. Pykälän perustelujen mukaan 1 momentti ja 2 momentin ensimmäinen virke vastaavat vanhan

esitutkintalain 11 §:ää kuitenkin sillä tavoin täsmennettynä, että tiedonsaantioikeus koskee esitutkinnan aloittamisen jälkeistä aikaa ja myös esitutkintaan johtaneita seikkoja.

Myös nykyisin esitutkinta-asiakirjoihin sovellettavassa asiakirjojen asianosaisjulkisuutta koskevassa julkisuuslain 11 §:ssä on säännös asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta esitutkinnassa rikostutkinnallisista syistä. Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan asianosaisella ei ole tiedonsaantioikeutta esitutkinnassa esitettyyn tai laadittuun asiakirjaan ennen tutkinnan lopettamista, jos tiedon antamisesta aiheutuisi haittaa asian selvittämiseksi. Tiedonsaannin ajankohdan osalta säännös asiallisesti vastaa edellä mainittua esitutkintalain 4 luvun 15 §:n säännöstä.

Esityksessä ehdotetaan, että tiedonsaannista myös asiakirjojen osalta säädettäisiin esitutkintalain 4 luvun 15 §:ssä. Nykytilaa ei kuitenkaan ehdoteta muutettavaksi tiedonsaannin ajankohdan osalta. Ehdotetun pykälän mukaan asianosaisella olisi lähtökohtaisesti tiedonsaantioikeus asiaan vaikuttavasta esitutkinta-aineistosta esitutkinnan aloittamisesta lähtien. Tiedonsaantioikeutta voitaisiin tutkinnallisista syistä rajoittaa, mutta tiedonsaantioikeus olisi myönnettävä niin pian kuin siitä ei aiheudu haittaa asian selvittämiseksi. Epäillylle tiedonsaantioikeus olisi myönnettävä niin hyvissä ajoin, että hän voi kunnolla valmistautua oikeudenkäyntiin. Tiedon antamiseen esitutkinta-asiakirjasta sovellettaisiin julkisuuslain säännöksiä. Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan asiakirjapyyntö olisi käsiteltävä viivytyksettä. Artiklan 3 ja 4 kohtien mukaisesti asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittaminen syytteen nostamisen jälkeen edellyttäisi, että rajoittaminen on välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa asianosaisen tiedonsaantioikeutta ei ole ajallisesti rajoitettu muutoin kuin tuomioistuimessa laadittujen asiakirjojen osalta (lain 12 §:n 2 momentin 2 kohta). Tällä ajallisella rajoituksella ei ole merkitystä artiklan 3 kohdan vaatimusten kannalta, koska artikla ei koske tuomioistuimessa laadittuja asiakirjoja, vaan toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevaa todistusaineistoa. Tuomioistuimen hallussa

olevan todistusaineiston osalta asianosaisen tiedonsaantioikeutta ei ole ajallisesti rajoitettu.

Edellä olevan perusteella voimassa oleva lainsäädäntö täyttää artiklan 3 kohdan vaatimukset. Edellä mainittuja säännöksiä on sovellettava myös toimivaltaisten viranomaisten haltuunsa saamaan uuteen todistusaineistoon. Artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla epäillylle tai syytetylle on myönnettävä tiedonsaantioikeus myös tällaiseen todistusaineistoon niin hyvissä ajoin, että se voidaan ottaa huomioon.

Artiklan 4 kohta sisältää poikkeussäännöksen. Kohdassa säädetyillä edellytyksillä 2 ja 3 kohdan säännöksistä voidaan poiketa ja oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevaan todistusaineistoon voidaan evätä. Edellytyksenä on, että tutustumisoikeus saattaisi johtaa toisen henkilön hengen tai perusoikeuksien vakavaan vaarantamiseen tai epäminen on ehdottoman tarpeellista tärkeän yleisen edun turvaamiseksi, kuten silloin, kun tutustumisoikeus uhkaa haitata meneillään olevaa tutkintaa tai kun se voi vakavasti haitata sen jäsenvaltion kansallista turvallisuutta, jossa rikosoikeudellinen menettely on pantu vireille. Edellytyksenä on myös, ettei tutustumisoikeuden epäminen vaaranna oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Kohdassa edellytetään, että päätöksen, jolla evätään oikeus tutustua tiettyyn aineistoon, tekee oikeusviranomainen tai että se ainakin voidaan saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun kansallisen oikeuden menettelyjä noudattaen.

Direktiivin johdanto-osan kappaleen 32 mukaan tutustumista koskevan oikeuden epäämistä on punnittava suhteessa epäillyn tai syytetyin puolustautumisoikeuteen ottaen huomioon rikosoikeudellisen menettelyn eri vaiheet. Tutustumista koskevan oikeuden rajoituksia olisi tulkittava suppeasti ja noudattaen periaatetta oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, josta määrätään Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja jota on tulkittu Euroopan ihmisoikeustuomioistuinten oikeuskäytännössä. Johdanto-osan kappaleen 33 mukaan oikeuden tutustua asiaan liittyvään aineistoon ei olisi rajoitettava kansallista lainsäädäntöä, joka koskee henkilö-

tietojen ja suojeltujen todistajien olinpaikan suoja.

Artiklan 4 kohta sallii epäillyn tiedonsaantioikeuden rajoittamisen tärkeän yksityisen edun vuoksi, jos tiedonsaantioikeus saattaisi johtaa toisen henkilön hengen tai perusoikeuksien vakavaan vaarantamiseen, sekä tärkeän yleisen edun vuoksi, jos tiedonsaantioikeuden rajoittaminen on ehdottoman tarpeellista. Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohta sallii epäillyn tiedonsaantioikeuden rajoittamisen tärkeän yksityisen tai yleisen edun vuoksi, jos tiedonsaantioikeuden rajoittaminen on ehdottoman välttämätöntä. Tiedonsaantioikeuden laajuutta harkittaessa kilpailevia intressejä, kuten kansallinen turvallisuus, tarve suojella todistajia kostotoimilta tai tarve pitää salassa rikostutkimintamenetelmät, tulee punnita epäillyn tiedonsaantioikeutta vastaan.

Esityksessä ehdotetaan, että asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevaa esitutkintalain 4 luvun 15 §:ää täydennettäisiin siten, että siinä jatkossa säädettäisiin asianosaisjulkisuudesta myös asiakirjojen osalta ja että siitä ilmenisivät esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittamisen edellytykset oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen edellyttämällä tavalla. Kuten nykyisinkin, esitutkintaviranomainen voisi rajoittaa asianosaisen tiedonsaantioikeutta ennen tutkinnan lopettamista, jos tietojen antamisesta on haittaa asian selvittämiseksi. Tiedonsaantioikeuden rajoittaminen tällä perusteella täyttää artiklan 4 kohdan vaatimukset, sillä kohta sallii epäillyn tiedonsaantioikeuden rajoittamisen tärkeän yleisen edun turvaamiseksi silloin, kun tutustumisoikeus uhkaa haitata meneillään olevaa tutkintaa.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi jo nykyisin esitutkinnassa sovellettava asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoitus, jonka mukaan asianosaisella ei ole oikeutta saada tietoa julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetuista salaisista yhteystiedoista. Tällä tiedonsaantioikeuden rajoituksella ei ole vaikutusta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin eikä epäillyn mahdollisuuteen valmistella puolustustaan. Asianomistajan tai todistajan yhteystietojen salaamista ei voida siten pitää merkityksellisenä artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tutustumisoikeuden kannalta. Toisaalta

tiedonsaantioikeuden rajoittaminen tällä perusteella täyttää artiklan 4 kohdan vaatimukset, koska kohdan nojalla tiedonsaantioikeutta voidaan rajoittaa, jos tiedon antaminen saattaisi johtaa toisen henkilön hengen tai perusoikeuksien vakavaan vaarantamiseen.

Ehdotetun esitutkintalain 4 luvun 15 §:n mukaan asianosaisen tiedonsaantioikeutta voitaisiin rajoittaa myös, jos tiedon antamatta jättäminen on välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi. Tiedonsaantioikeutta harkittaessa arvioinnissa olisi otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Ehdotettu säännös täyttäisi artiklan 4 kohdan vaatimukset esitutkintaviranomaisten hallussa olevan todistusaineiston osalta.

Asianosaisen tiedonsaantioikeutta oikeudenkäyntiasiakirjoista voidaan rajoittaa vain oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 12 §:n 2 momentissa säädetyillä perusteilla. Tuomioistuimen hallussa olevaa todistusaineistoa koskee ainoastaan momentin 1 kohta, jonka mukaan asianosaisella ei ole oikeutta saada tietoa julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetuista yhteystiedoista. Syytetyn oikeutta tutustua tuomioistuimen hallussa olevaan todistusaineistoon voidaan siten rajoittaa vain asianomistajan tai todistajan salaisten yhteystietojen osalta. Kuten edellä esitutkinnan osalta on todettu, artikla sallii tiedonsaantioikeuden rajoittamisen salaisten yhteystietojen osalta. Voimassa oleva lainsäädäntö täyttää artiklan 4 kohdan vaatimukset tuomioistuimen hallussa olevan todistusaineiston osalta.

Direktiivissä edellytetään, että artiklan 4 kohdan mukaisen päätöksen, jolla evätään oikeus tutustua tiettyyn aineistoon, tekee oikeusviranomainen tai että se ainakin voidaan saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun kansallisen oikeuden menettelyjä noudattaen. Esityksessä ehdotetun esitutkintalain 4 luvun 15 §:n 6 momentin mukaan asianosaisen tiedonsaantioikeuteen esitutkinta-aineistosta sovellettaisiin muutoin, mitä julkisuuslaissa säädetään. Ehdotetun viittaussäännöksen nojalla asianosaisen tiedonsaantioikeuteen sovellettaisiin myös julkisuuslain muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Esitutkintaviran-

omaisen esitutkintalain 4 luvun 15 §:n nojalla tekemään asianosaisen tiedonsaantioikeutta esitutkinta-aineistosta koskevaan päätökseen saisi siten hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin julkisuuslain 33 §:n 1 momentissa säädetään. Asianosainen voi saada asiakirjan asianosaisjulkisuutta koskevan asian oikeusviranomaisen käsiteltäväksi myös esittämällä yleiselle tuomioistuimelle vireillä olevassa asiassa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:ssä tarkoitettua editiovaatimuksen. Tuomioistuin voi mainitun pykälän nojalla velvoittaa esitutkintaviranomaisen tuomaan asiakirjan tuomioistuimeen.

Artiklan 5 kohdan säännöksen mukaan artiklassa tarkoitettua tutustumisoikeuden on oltava maksuton. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 34 mukaan säännös ei rajoita sellaisten jäsenvaltioiden kansallisen oikeuden säännösten soveltamista, joissa edellytetään maksun perimistä asian asiakirja-aineistosta tehtävistä kopioista tai kuluista, jotka aiheutuvat aineiston lähettämisestä asianomaiselle henkilölle tai tämän avustajalle.

Tiedon antamisesta viranomaisen asiakirjoista perittävistä maksuista säädetään julkisuuslain 34 §:ssä. Pykälän 3 momentin nojalla tiedon antamisesta kopiona tai tulosteenä peritään maksu, joka vastaa tiedon antamisesta viranomaiselle aiheutuvien kustannusten määrää, jollei tätä alhaisemmasta maksusta erikseen toisin säädetä. Poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2014 annetun sisäasiainministeriön asetuksen (871/2013) 2 §:n 2 momentin 11 kohdan mukaan maksua ei peritä esitutkintalain mukaisista suoritteista ja asiakirjoista, jotka annetaan ensimmäistä kertaa asianosaiselle, syyttäjälle tai tuomioistuimelle rikosasiassa.

8 artikla. Varmennus ja oikeussuojakeinot. Artiklan 1 kohta sisältää epäillylle tehtävien ilmoitusten kirjaamista koskevan velvoitteen. Kun epäillylle tai syytetylle annetaan tietoja 3–6 artiklan mukaisesti, tämä on kirjattava käyttäen jäsenvaltion lainsäädännössä määrättyä kirjaamisenmenettelyä. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 35 mukaan toimivaltaisten viranomaisten olisi pidettävä kirjaa tämän direktiivin mukaisesta tietojen antamisesta kansallisen lainsäädännön mukaisia olemassa olevia kirjaamisenmenettelyjä noudattaen ilman, että joudutaan ottamaan käyt-

töön uusia mekanismeja tai lisäämään hallinnollista taakkaa.

Artiklan 1 kohta edellyttää epäillylle tehtävien ilmoitusten kirjaamista silloin, kun epäillylle on ilmoitettu hänen oikeuksistaan 3 tai 4 artiklan mukaisesti tai kun epäillylle on ilmoitettu rikosepäilystä tai vapaudenmenetyksen syistä 6 artiklan mukaisesti. Esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (122/2014) mukaan esitutkintalain 7 luvun 10 §:ssä tarkoitettut tiedustelut ja ilmoitukset on kirjattava tekemällä niistä merkintä kuulustelupöytäkirjaan (1 luvun 2 §). Artiklan 1 kohta edellyttää asetuksen täydentämistä siten, että myös ehdotettujen esitutkintalain 4 luvun 16 ja 17 §:n nojalla tehdyt ilmoitukset on kirjattava. Kiinniotetulle on pakkokeinolain 2 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla ilmoitettava kiinniottamisen syy ja pidätetylle luvun 10 §:n 1 momentin nojalla pidättämisen syy. Edellä mainittuun asetukseen tulisi lisätä myös näiden ilmoitusten kirjaamista koskeva säännös.

Epäillylle annetaan yksityiskohtaiset tiedot syyteestä 6 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla silloin, kun haastehakemus annetaan hänelle tiedoksi. Haastehakemus annetaan rikosasian vastaajalle todisteellisesti tiedoksi siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään. Tiedoksiannon toimittamisesta laaditaan luvun 17 §:ssä tarkoitettu todistus. Haastehakemuksen tiedoksianto kirjataan siten artiklan 1 kohdan edellyttämällä tavalla eikä kohta tältä osin edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Artiklan 2 kohdan mukaan epäillyllä tai syytetyllä tai hänen avustajallaan on oltava oikeus riitauttaa kansallisen oikeuden mukaisia menettelyjä noudattaen toimivaltaisten viranomaisten mahdollinen laiminlyönti tai kieltäytyminen, joka koskee tämän direktiivin mukaisten tietojen antamista.

Direktiivin johdanto-osan kappaleen 36 mukaan epäillyllä tai syytetyllä tai tämän avustajalla olisi oltava oikeus riitauttaa toimivaltaisten viranomaisten mahdollinen laiminlyönti tai kieltäytyminen, joka liittyy tämän direktiivin mukaisten tietojen antamiseen tai asiaan liittyvän aineiston esittämiseen. Kyseiseen oikeuteen ei sisälly jäsenvaltioiden velvollisuutta säätää erityisestä muu-

toksenhakumenettelystä, erillisestä mekanismista tai valitusmenettelystä, jossa kyseinen laiminlyönti tai kieltäytyminen voidaan riitauttaa.

Direktiivin 7 artiklan 4 kohdassa on nyt kysymyksessä olevaa 8 artiklan 2 kohtaa pidemmälle menevä säännös oikeudesta saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun muun toimivaltaisen viranomaisen kuin oikeusviranomaisen tekemä päätös, joka koskee oikeutta tutustua asiaan liittyvään aineistoon. Esityksen mukaan tiedonsaantioikeutta esitutkinta-aineistosta koskeva esitutkintaviranomaisen päätös voidaan 7 artiklan 4 kohdan edellyttämän mukaisesti saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun valittamalla hallinto-oikeuteen, kuten nykyisinkin. Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan säännös riitauttamisoikeudesta tulee näin ollen sovellettavaksi muissa kuin 7 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Esitutkintaviranomaisen laiminlyönnistä tai kieltäytymisestä, joka koskee direktiivin mukaisten tietojen antamista, voidaan tehdä hallintokantelu päätöksen tehneen virkamiehen esimiehelle tai laillisuusvalvojalle. Asia voidaan saattaa myös syyttäjän käsiteltäväksi. Syyttäjällä on esitutkintalain 5 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla oikeus pyynnöillä ja määräyksillä ohjata esitutkintaviranomaisten toimintaa. Edellä mainitut säännökset täyttävät 8 artiklan 2 kohdan vaatimukset eikä kohta näin ollen edellytä lainsäädäntömuutoksia.

9 artikla. Koulutus. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on kehotettava tuomareiden, syyttäjien, poliisien ja rikosoikeudellisissa menettelyissä mukana olevien oikeusalan työntekijöiden koulutuksesta vastaavia tahoja antamaan tämän direktiivin tavoitteisiin liittyvää asianmukaista koulutusta. Säännöksellä ei kuitenkaan rajoiteta tuomioistuinten riippumattomuutta ja eri tapoja, joilla oikeuslaitokset ovat järjestäytyneet unionissa. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 37 mukaan jäsenvaltioiden olisi annettava tai kannustettava antamaan jäsenvaltioiden asianomaisille viranomaisille riittävää koulutusta tämän direktiivin tavoitteista.

Artikla koskee koulutusta, jota tuomareiden, syyttäjien, poliisien ja rikosoikeudellisissa menettelyissä mukana olevien oikeus-

alan työntekijöiden tulisi saada direktiivin velvoitteista. Tuomioistuinten osalta direktiivin velvoitteet voidaan ottaa huomioon täydennyskoulutuksessa, jota oikeusministeriö järjestää tuomareille ja myös tuomioistuinten muulle henkilöstölle. Direktiivin velvoitteet tulee ottaa huomioon myös syyttäjille ja esitutkintaviranomaisille järjestettävässä koulutuksessa.

10 artikla. *Suojan tason säilyttäminen.* Artiklan mukaan direktiivin säännösten ei ole katsottava rajoittavan perusoikeuskirjassa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja muissa kansainvälisen oikeuden määräyksissä tai jäsenvaltion lainsäädännössä turvattuja oikeuksia tai menettelyllisiä takeita eikä poikkeavan niistä, jos ne tarjoavat direktiiviä korkeatasoisemman suojan. Artikla ei edellytä lainsäädäntömuutoksia.

2 Lakiehdotusten perustelut

2.1 Esitutkintalaki

4 luku **Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet**

10 §. *Oikeus käyttää avustajaa esitutkinnassa.* Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 § ja 17 §, joissa säädettäisiin rikoksesta epäillylle tehtävistä ilmoituksista. Ehdotettiin uusiin pykäliin koottaisiin esitutkintalaissa olevat säännökset siitä, mistä oikeuksista epäillylle on ilmoitettava. Tämän vuoksi nyt kysymyksessä olevan avustajan käyttämistä koskevan pykälän *1 momentista* poistettaisiin säännökset kyseisestä oikeudesta ilmoittamisesta epäillylle. Momenttiin lisättäisiin viittaussäännös, jonka mukaan epäillylle on ilmoitettava oikeudesta käyttää avustajaa siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään. Pykälässä säädettäisiin yhä asianomistajalle tehtävästä ilmoituksesta.

15 §. *Asianosaisjulkisuus esitutkinnassa.* Pykälän *1 momentissa* olisi esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuutta koskeva pääsääntö. Kuten nykyisinkin, asianosaisella on esitutkinnan aloittamisen jälkeen oikeus saada tieto esitutkintaan johtaneista ja esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista. Jatkossa pykälässä säädettäisiin esitutkin-

nan asianosaisen tiedonsaantioikeudesta myös esitutkinta-asiakirjojen osalta. Ehdotetun momentin mukaan asianosaisella olisi esitutkinnan aloittamisen jälkeen oikeus saada tieto esitutkinta-aineistosta, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Tältä osin ehdotettu säännös vastaisi asianosaisen tiedonsaantioikeuteen esitutkinta-asiakirjoista nykyisin sovellettavaa julkisuuslain 11 §:n 1 momenttia, jonka mukaan asianosaisella on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitteleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn.

Ehdotetun momentin mukaan esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuus eroaisi nykytilasta siten, että tiedonsaantioikeus ei olisi sidottu julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun viranomaisen asiakirjan määritelmään. Muilta osin asianosaisjulkisuuden laajuutta ei muutettaisi.

Kuten nykyisinkin, asianosaisen tiedonsaantioikeus esitutkinta-aineistosta lähtökohdaisesti kattaisi esitutkinnassa kertyneen aineiston eli sekä esitutkintaviranomaisen laatimat että sille toimitetut asiakirjat. Ehdotetun momentin mukainen tiedonsaantioikeus kattaisi myös sellaisen esitutkinnassa kertyneen aineiston, jota ei ole liitetty esitutkintapöytäkirjaan. Pykälässä tarkoitettu tiedonsaantioikeus olisi myös asianosaisen edustajalla ja avustajalla.

Asianosaisella ei nykyisin ole julkisuuslain 11 §:n nojalla oikeutta saada tietoa sellaisesta esitutkinnassa kertyneestä aineistosta, joka ei täytä lain 5 §:n 2 momentissa olevaa viranomaisen asiakirjan määritelmää siten kuin sitä on yleisperusteluissa mainituissa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa tulkittu (KHO 2005:89 ja KHO 2007:64). Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset voivat kuitenkin edellyttää, että asianosaisen tiedonsaantioikeus on julkisuuslaissa säädettyä laajempi ja kattaa sellaistakin aineistoa, jota ei voida pitää julkisuuslaissa tarkoitettuna viranomaisen asiakirjana ja joka ei sen vuoksi kuulu julkisuuslain soveltamisalaan. Kun jatkossa asianosaisjulkisuus myös asiakirjojen osalta määräytyisi nyt kysymyksessä olevan pykälän nojalla, asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuus ei olisi

enää sidottu julkisuuslain viranomaisen asiakirjan määritelmään.

Vastaavasti kuin nykyään julkisuuslain 11 §:n 1 momentin nojalla, asianosaisen tiedonsaantioikeus edellyttäisi, että aineisto voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Nyt kysymyksessä olevan pykälän 4 momentin nojalla asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuutta harkittaessa arvioinnissa olisi otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Esitutinnan osalta asiaan käsittelyyn vaikuttavana olisi pidettävä aineistoa, jolla on tai voi olla vaikutusta rikosprosessin lopputulokseen. Ehdotettu momentti täyttäisi direktiivin 7 artiklan 2 kohdan vaatimuksen siitä, että epäillyn ja syytetyn tai hänen avustajansa on annettava tutustua ainakin kaikkeen toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevaan todistusaineistoon epäillyn tai syytetyn puolesta tai häntä vastaan, jotta turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus ja asianosainen voi valmistella puolustustaan.

Asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittamisesta säädettäisiin pykälän 2 ja 3 momentissa. Ehdotetut momentit täyttäisivät direktiivin 7 artiklan 4 kohdan vaatimukset siitä, millä perusteilla epäillyn tiedonsaantioikeutta voidaan rajoittaa.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittamisesta rikoksen tutkinnalle aiheutuvan haitan perusteella. Momentin mukaan asianosaisella ei olisi oikeutta saada tietoa esitutkintaan johtaneista tai esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista eikä esitutkinta-aineistosta ennen tutkinnan lopettamista, jos tietojen antamisesta olisi haittaa asian selvittämiseksi. Säännös vastaisi nykyisin asiakirjojen osalta sovellettavaa julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 2 kohtaa, jonka mukaan asianosaisella ei ole oikeutta esitutkinnassa esitettyyn tai laadittuun asiakirjaan ennen tutkinnan lopettamista, jos tiedon antamisesta aiheutuisi haittaa asian selvittämiseksi. Voimassa olevassa 2 momentissa on vastaava säännös muuta kuin asiakirjoja koskevan asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta asian selvittämiseksi aiheutuvan haitan perusteella.

Asianosaisella olisi oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot niin pian kuin siitä ei

aiheudu haittaa asian selvittämiseksi, jolle tiedonsaantioikeutta olisi muulla pykälässä säädetyllä perusteella rajoitettu. Epäillylle tiedonsaantioikeus olisi myönnettävä niin ajoissa, että hän voi kunnolla valmistautua oikeudenkäyntiin.

Esityksessä ehdotetaan, että pykälän 3 momenttiin otettaisiin perussäännös asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi. Momentissa säädetyillä edellytyksillä tiedonsaantioikeutta voitaisiin rajoittaa myös tutkinnan lopettamisen jälkeen. Voimassa olevassa 2 momentissa on viittaussäännös, jonka mukaan huomioon on otettava myös julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 2 kohtaa, jonka nojalla laissa olevat asianosaisen tiedonsaantioikeutta koskevat rajoitukset. Säännöksen perustelujen mukaan asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoituksiin liittyvistä säännöksistä keskeisimpiä ovat julkisuuslain 11 §:n 2 momentti sekä pakkokeinolain 10 luvun 60 ja 62 §. Ehdotetussa momentissa ei enää pelkästään viitattaisi muussa lainsäädännössä oleviin tiedonsaantioikeuden rajoituksiin, vaan momentissa olisi perussäännös siitä, millä edellytyksillä asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa voitaisiin rajoittaa. Asianosaisella ei olisi 1 momentissa tarkoitettua oikeutta tiedonsaantiin, jos tiedon antamatta jättäminen olisi välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi. Ehdotettu säännös vastaisi pitkälle esitutkinnassa jo nykyisin sovellettavaa julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohtaa, jonka nojalla asianosaisjulkisuutta voidaan rajoittaa erittäin tärkeän yleisen edun taikka lapsen edun tai muun erittäin tärkeän yksityisen edun vuoksi. Kuten korkein oikeus ratkaisussaan KKO 2011:27 totesi, julkisuuslain 24 §:ssä tarkoitettu yleisöltä salassa pidettävän tiedon perusteet eivät sellaisenaan estäisi asianosaisen tiedonsaantia, mutta ne voisivat olla perusteita sen rajoittamiselle. Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaisesti asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittaminen edellyttäisi, että erittäin tärkeää yleistä tai yksityistä etua punnitaan asianosaisen tiedonsaantioikeutta vastaan ottaen huomioon oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset. Ehdotetun momentin mukaan asianosaisen tiedonsaantioikeutta voitaisiin rajoittaa vain välttämättömistä syistä. Tämä direktiivin 7 artiklan

4 kohdassa ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittamiselle asetettu edellytys ilmenisi ehdotetusta momentista.

Ehdotetun momentin mukaan asianosaisella ei olisi oikeutta saada tietoa julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetuista salaisista yhteystiedoista. Säännös ei merkitisi muutosta nykytilaan, koska julkisuuslain 11 §:n 2 momentissa olevia asianosaisen tiedonsaantioikeutta koskevia rajoituksia sovelletaan esitutkinnassa nykyisin pykälän 2 momentissa olevan viittaussäännöksen nojalla. Kuten edellä on todettu, jatkossa asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuus ei enää määräytyisi julkisuuslain 11 §:n nojalla. Edellä tarkoitettujen yhteystietojen salaamisen voidaan sinänsä katsoa täyttävän myös ehdotetussa perussäännöksessä asianosaisjulkisuuden rajoittamiselle asetetut vaatimukset. Salaisia yhteystietoja koskevasta rajoituksesta ehdotetaan kuitenkin selvyyden vuoksi säädettäväksi erikseen.

Ehdotetun 4 momentin mukaan asianosaisen oikeutta saada tietoja tai sen rajoittamista harkittaessa arvioinnissa olisi otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Kuten edellä 1 momentin perusteluissa on todettu, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset olisi otettava huomioon ensinnäkin arvioitaessa sitä, onko aineisto sellaista, joka voi tai on voinut vaikuttaa asian käsittelyyn. Myös direktiivin 7 artiklan 2 kohta edellyttää oikeutta tiedonsaantiin asiaan liittyvästä aineistosta siltä osin kuin tiedon saamisella turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus ja asianosaisen mahdollisuus valmistella puolustustaan.

Toiseksi tiedonsaantioikeuden rajoittamista harkittaessa olisi punnittava rikoksen selvittämistä intressiä taikka erittäin tärkeää yleistä tai yksityistä etua asianosaisen tiedonsaantioikeutta vastaan ottaen huomioon oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset. Säännös edellyttäisi siten tapauskohtaista intressivertailua. Epäillyn tiedonsaantioikeuden osalta säännös tarkoittaisi, että esitutkintaviranomaisen olisi arvioitava tietojen antamatta jättämisestä epäillyn puolustukselle aiheutuva haittaa suhteessa tietojen antamisesta

edellä mainituille eduille aiheutuvaan haittaan. Kuten direktiivin johdanto-osan kappaleessa 32 edellytetään, tässä arvioinnissa olisi otettava huomioon rikosoikeudellisen menettelyn vaihe.

Ehdotetussa 5 momentissa olisi selvyyden vuoksi viittaussäännös, jonka mukaan oikeuteen saada tieto salaisen pakkokeinon käytöstä sovellettaisiin lisäksi, mitä pakkokeinolaissa 10 luvun 60 ja 62 §:ssä säädetään. Vastaavasti oikeuteen saada tieto salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä sovellettaisiin lisäksi, mitä poliisilain 5 luvun 58 ja 60 §:ssä säädetään. Mainituissa pykälissä säädetään ehdotettua pykälää tarkemmin yleisestä ja yksityisestä edusta, jonka suojaamiseksi asianosaisjulkisuutta voidaan rajoittaa, sekä tiedonsaannin ajankohdasta.

Pykälän 6 momentin mukaan asianosaisen oikeuteen saada tieto esitutkinta-aineistosta sovellettaisiin muutoin, mitä julkisuuslaissa säädetään. Säännöksen nojalla sovellettaviksi tulisivat siten muun muassa tiedon antamista asiakirjasta, vaitiolovelvollisuutta ja muutoksenhakua koskevat julkisuuslain säännökset. Tiedon antamiseen ääni- ja kuvatallenteesta sovellettaisiin kuitenkin, mitä 9 luvun 7 §:n 2 momentissa säädetään. Ääni- ja kuvatallenteesta tieto voitaisiin siten antaa vain luovuttamalla tallenne esitutkintaviranomaisen luona nähtäväksi, jos tallenteen sisältö huomioon ottaen on syytä olettaa, että tiedon antaminen muulla tavoin voisi johtaa tallenteesta esiintyvän henkilön yksityisyyden suojan loukkaamiseen.

16 §. Ilmoitus epäillyn oikeuksista. Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa rikoksesta epäillylle hänen oikeuksistaan. Ehdotetulla pykälällä pannaan täytäntöön direktiivin 3 artikla.

Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin oikeudet, joista rikoksesta epäillylle olisi ilmoitettava. Vapautensa menettäneille olisi ilmoitettava lisäksi ehdotetussa 17 §:ssä tarkoitettuja oikeuksista. Momentissa tarkoitettuja oikeuksista olisi ilmoitettava henkilölle viipymättä sen jälkeen, kun hänelle ilmoitetaan, että häntä epäillään rikoksesta. Epäillylle olisi ilmoitettava näistä oikeuksista joka tapauksessa viimeistään ennen hänen kuulemistaan.

Momentin *1 kohdan* mukaan epäillylle olisi ilmoitettava oikeudesta käyttää valitsemaansa avustajaa. Nykyisin velvollisuudesta ilmoittaa oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa säädetään sekä epäillyn että asianomistajan osalta luvun 10 §:ssä. Epäillylle olisi ilmoitettava myös oikeudesta käyttää avustajaa asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä.

Momentin *2 kohdan* mukaan epäillylle olisi ilmoitettava oikeudesta puolustajaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 §:ssä säädetyillä edellytyksillä. Nykyisin ilmoitusvelvollisuudesta puolustajan määräämisen osalta säädetään esitutkintalain 7 luvun 10 §:ssä.

Direktiivissä edellytetään, että epäillylle ilmoitetaan mahdollisesta oikeudesta maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan ja edellytykset sen saamiseksi. Tämän vuoksi epäillylle olisi momentin *3 kohdan* mukaan ilmoitettava oikeudesta maksuttomaan oikeusapuun ja avustajaan, jos oikeusapulaissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Epäillylle olisi momentin *4 kohdan* mukaan ilmoitettava oikeudesta saada tieto rikoksesta, josta häntä epäillään, sekä tieto rikosepäilyä koskevista muutoksista. Kohdassa tarkoitettu oikeudesta säädetään voimassa olevan esitutkintalain 7 luvun 10 §:n 2 momentissa, jonka mukaan rikoksesta epäillylle on ennen kuulustelua yksilöitävä teko, josta häntä epäillään. Tämän oikeuden sisältöä ei tässä esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Oikeuden sisältöä selostetaan edellä yleisperusteluissa direktiivin 6 artiklan 1 ja 4 kohtien yhteydessä.

Momentin *5 kohdan* mukaan epäillylle olisi ilmoitettava oikeudesta tulkkaukseen sekä oikeudesta olennaisten asiakirjojen käännöksiin, josta säädetään luvun 13 §:ssä, pakkokeinolain 2 luvun 16 §:ssä ja 3 luvun 21 §:ssä sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 3 §:ssä.

Epäillylle olisi lisäksi momentin *6 kohdan* mukaan ilmoitettava oikeudesta vaieta ja olla muutoinkin myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen. Nykyisin tästä ilmoitusvelvollisuudesta säädetään lain 7 luvun 10 §:ssä.

Pykälän *2 momentin* mukaan epäillylle olisi ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetuista oikeuksista luvun 12 §:ssä tarkoitettulla epäil-

lyn käyttämällä kielellä. Muille kuin vapautensa menettäneille oikeuksista voitaisiin ilmoittaa joko suullisesti tai kirjallisesti. Poikkeuksena olisi kuitenkin 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu oikeus käyttää avustajaa, josta olisi ilmoitettava epäillylle kirjallisesti, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä. Avustajan käyttöä koskevan oikeuden osalta luvun 10 §:ssä edellytetään jo nykyisin, että oikeudesta ilmoitetaan asianosaiselle kirjallisesti, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä.

Epäillylle olisi ilmoitettava pykälässä tarkoitetuista oikeuksista, joko suullisesti tai kirjallisesti, selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä. Direktiivin johdanto-osan kapaleen 38 mukaisesti kirjallinen oikeuksia koskeva ilmoitus tulisi laatia selkeällä yleiskielellä, jotta maallikko, jolla ei ole rikosprosessioikeuden tuntemusta, pystyisi helposti ymmärtämään sen. Oikeuksista ilmoitettaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota sellaisiin epäilyihin, joilla on henkilöön liittyvien seikkojen, kuten nuoren iän tai henkisen tilan vuoksi, vaikeuksia ymmärtää oikeuksien sisältöä tai merkitystä.

17 §. Kirjallinen ilmoitus vapautensa menettäneen oikeuksista. Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa vapautensa menettäneelle kirjallisella ilmoituksella hänen oikeuksistaan. Ehdotetulla pykälällä pannaan täytäntöön direktiivin 4 artikla.

Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin vapautensa menettäneelle annettavan kirjallisen oikeuksia koskevan ilmoituksen sisällöstä.

Pykälän *1 momentin* mukaan oikeuksista olisi ilmoitettava vapautensa menettäneelle viipymättä sen jälkeen, kun hän menettää vapautensa kiinniottamisen, pidättämisen tai vangitsemisen yhteydessä. Momentin *1 kohdan* mukaan vapautensa menettäneelle olisi ilmoitettava 16 §:ssä tarkoitetuista oikeuksista. Vapautensa menettäneelle annettavan kirjallisen ilmoituksen tulisi siten sisältää tiedot oikeuksista, joista 16 §:n nojalla olisi ilmoitettava myös muille kuin vapautensa menettäneille epäillyille. Muille kuin vapautensa menettäneille näistä oikeuksista voitaisiin kuitenkin avustajan käyttämistä koskevaa oi-

keutta lukuun ottamatta ilmoittaa aina myös suullisesti.

Direktiivissä edellytetään, että vapautensa menettäneelle ilmoitetaan kirjallisella ilmoituksella oikeudesta tutustua asiaan liittyvään aineistoon. Tämän vuoksi vapautensa menettäneelle olisi momentin 2 kohdan mukaan ilmoitettava oikeudesta tiedonsaantiin tässä esityksessä muutettavaksi ehdotetun, asianosaajajulkisuutta esitutkinnassa koskevan 15 §:n mukaisesti.

Momentin 3 kohdan mukaan vapautensa menettäneelle olisi ilmoitettava oikeudesta siihen, että vapaudenmenetyksestä ilmoitetaan hänen läheiselleen tai muulle henkilölle. Tästä oikeudesta säädetään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 2 §:n 2 momentissa.

Direktiivissä edellytetään, että vapautensa menettäneelle ilmoitetaan oikeudesta saada kiireellistä lääkinällistä apua. Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 5 luvun 1 §:n mukaan vapautensa menettäneellä on oikeus hänen lääketieteellisten tarpeidensa mukaiseen terveyden- ja sairaanhoitoon. Tutkintavankeuslain 6 luvun 1 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen on järjestettävä tai muuten turvattava tutkintavangin lääketieteellisten tarpeiden mukainen terveyden- ja sairaanhoito sekä lääkinällinen kuntoutus. Vapautensa menettäneellä on siten jo nykyisin direktiivissä edellytettyä pidemmälle menevä oikeus terveyden- ja sairaanhoitoon. Tämän vuoksi momentin 4 kohdassa ehdotetaan, että vapautensa menettäneelle olisi ilmoitettava edellä mainituissa pykälissä säädetystä oikeudesta terveyden- ja sairaanhoitoon.

Ehdotettu momentin 5 kohta perustuu direktiivin 4 artiklan 2 kohdan d alakohdan sekä 3 kohdan säännöksiin. Direktiivissä edellytetään, että vapautensa menettäneelle annettava kirjallinen ilmoitus sisältää tiedon siitä, kuinka moneksi tunniksi tai päiväksi epäillyn tai syytetyn vapaus voidaan enimmillään riistää ennen asian saattamista oikeusviranomaisen tutkittavaksi. Direktiivin liitteenä I olevan kirjallisen ilmoituksen suuntaa antavan mallin mukaan tällä tarkoitetaan aikaa, jonka kuluttua epäilty on joko vapautettava tai vietävä tuomarin kuultavaksi. Direktiivin mukaan oikeuksia koskevan ilmoituk-

sen on lisäksi sisällettävä perustiedot kansallisen oikeuden mukaisista mahdollisuuksista riitauttaa pidätyksen laillisuus, hakea vapaudenmenetystä koskevan päätöksen uudelleenkäsitelyä tai esittää väli aikaista vapauttamista koskeva pyyntö.

Pakkokeinolain 3 luvun 5 §:n nojalla pidettyä koskeva vangitsemisvaatimus on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viimeistään neljän vuorokauden kuluttua kiinniottamisesta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kirjallisessa ilmoituksessa olisi ilmoitettava oikeudesta vangitsemisasiin käsittelyyn tuomioistuimessa edellä mainitussa pykälässä säädettyssä määräajassa. Ehdotetun 5 kohdan mukaan vapautensa menettäneelle olisi ilmoitettava myös vangitun oikeudesta pakkokeinolain 3 luvun 15 §:ssä tarkoitettuun vangitsemisasiin uudelleen käsittelyyn. Kansalliseen oikeuteen ei sen sijaan sisälly direktiivissä tarkoitettua mahdollisuutta esittää väli aikaista (*provisional*) vapauttamista koskeva pyyntö.

Direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa edellytetään, että kirjallisessa oikeuksia koskevassa ilmoituksessa ilmoitetaan oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi konsuliviranomaisille. Tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 2 momenttiin. Momentin mukaan ulkomaalaiselle vapautensa menettäneelle olisi 1 momentissa säädetyn lisäksi viipymättä ilmoitettava oikeudesta siihen, että vapaudenmenetyksestä ilmoitetaan hänen kotimaataan edustavaan diplomaattiseen tai konsuliedustustoon.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista oikeuksista olisi ilmoitettava vapautensa menettäneelle kirjallisella ilmoituksella. Ilmoitus olisi annettava vapautensa menettäneelle 12 §:ssä tarkoitulla epäillyn käyttämällä kielellä. Direktiivin 4 artiklan 5 kohdassa edellytetyn mukaisesti ilmoitus 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista oikeuksista olisi annettava vapautensa menettäneelle epäillylle ensin tulkin avulla suullisesti, jos kirjallista ilmoitusta epäillyn käyttämällä kielellä ei olisi heti saatavilla, vaan ilmoitus täytyisi ensin kääntää. Epäillylle olisi sen jälkeen ilman aiheetonta viivytystä annettava hänen käyttämälleen kielelle käännetty kirjallinen oikeuksia koskeva ilmoitus.

Kirjallinen oikeuksia koskeva ilmoitus tulisi laatia selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä. Tältä osin viitataan edellä 16 §:n perusteluissa lausuttuun.

7 luku **Kuulustelut**

10 §. *Ennen kuulustelua tehtävät ilmoitukset.* Pykälässä säädetään kuulusteltavalle ennen kuulustelua tehtävistä ilmoituksista. Voimassa olevan pykälän *1 momentin* mukaan rikoksesta epäillylle on muun ohella ilmoitettava hänen oikeutensa olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen. Oikeus vaieta kuuluu direktiivin 3 artiklassa lueteltuihin oikeuksiin, joista epäillylle on ilmoitettava viipymättä. Esityksessä ehdotetaan, että ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin kaikkien direktiivin 3 artiklassa tarkoitettujen oikeuksien osalta uudessa esitutkintalain 4 luvun 16 §:ssä. Lisäksi ehdotetaan, että nyt kysymyksessä olevan pykälän 2 momenttiin otetaan ilmoittamisvelvollisuutta koskeva säännös, joka koskisi kaikkia 4 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja oikeuksia. Pykälän 1 momentista poistettaisiin siten velvollisuus ilmoittaa epäillylle oikeudesta olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen, koska siitä säädettäisiin ehdotetussa 2 momentissa.

Esityksessä ehdotetaan, että pykälän *2 momentissa* viitattaisiin uuteen esitutkintalain 4 luvun 16 §:ään, jossa säädetään oikeuksista, joista epäillylle on ilmoitettava viipymättä ja viimeistään ennen hänen kuulemistaan. Mainitun pykälän mukainen ilmoitusvelvollisuus kattaa kaikki direktiivin 3 artiklassa tarkoitettut oikeudet, mukaan lukien oikeuden käyttää avustajaa ja mahdollisen oikeuden puolustajaan sekä oikeuden olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen. Momentin mukaan epäillylle olisi ennen kuulustelua ilmoitettava hänen oikeuksistaan siten kuin 4 luvun 16 §:ssä säädetään, jollei ilmoitusta ole jo aiemmin tehty.

Aiemmasta ilmoituksesta huolimatta epäillylle olisi ennen kuulustelua ilmoitettava uudelleen oikeudesta vaieta ja olla muutoinkin myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen sekä oikeudesta käyttää valitsemaansa avustajaa ja mahdollisesta oikeudesta puolustajaan. Avustajaa ja puolustajaa koskevasta oikeudesta ei kuitenkaan tarvitsisi ilmoittaa

enää uudelleen, jos ilmoittaminen olisi 4 luvun 10 §:n nojalla jo tehtyjen toimenpiteiden perusteella tai muuten ilmeisen tarpeetonta. Uudelleen ilmoittaminen olisi ilmeisen tarpeetonta esimerkiksi silloin, kun epäillyllä on avustaja mukanaan hänen tullessaan kuulusteluun.

9 luku **Esitutkinta-aineisto**

7 §. *Esitutkinta-asiakirjojen julkisuus.* Pykälän *1 momentin* mukaan esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaussäännös, jonka mukaan asianosaisjulkisuuden osalta sovelletaan, mitä 4 luvun 15 §:ssä säädetään. Esityksessä asianosaisjulkisuutta esitutkinnassa koskevaa 4 luvun 15 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että esitutkinnan asianosaisen oikeus tiedonsaantiin määräytyisi jatkossa asiakirjojenkin osalta mainitun pykälän nojalla. Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin esitutkinta-asiakirjoista ei siten enää määräytyisi julkisuuslain 11 §:n nojalla. Ehdotetun esitutkintalain 4 luvun 15 §:n mukaan asianosaisen tiedonsaantioikeuteen esitutkinta-aineistosta sovellettaisiin kuitenkin muutoin julkisuuslain säännöksiä.

11 luku **Erinäiset säännökset**

2 §. *Suppean esitutkinnan sisältö.* Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan nojalla direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyt. Esityksessä ehdotetaan, että kohdan mukaiset soveltamisalan rajaukset tehdään sekä voimassa oleviin rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyistä annettuihin lakeihin että uuteen sakon ja rikesakon määräämisestä annettuun lakiin. Direktiiviä sovelletaan kuitenkin myös suppeassa esitutkinnassa käsiteltäviin asioihin, jollei asiaa käsitellä rikesakko- tai rangaistusmääräysasiana. Voimassa olevan pykälän *2 momentin* nojalla suppea esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta 7 luvun 10 §:n 2 momenttia avustajan käyttöoikeutta koskevan ilmoituksen osalta. Momentista ehdotetaan poistettavaksi tätä koskeva virke,

koska direktiivi edellyttää, että epäillylle ilmoitetaan avustajan käyttöoikeudesta myös suppeassa esitutkinnassa käsiteltävässä asiassa.

2.2 Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta

2 luku Säilytystilaan ottaminen

3 §. *Säännöksistä ja säilytystilan oloista tiedottaminen.* Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että vapautensa menettäneen sallitaan pitää hallussaan kirjallinen oikeuksia koskeva ilmoitus koko sen ajan, kun vapauden riisto jatkuu. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jonka mukaan vapautensa menettäneellä olisi oikeus pitää hallussaan hänelle esitutkintalain 4 luvun 17 §:n nojalla annettua kirjallista ilmoitusta oikeuksista koko vapaudenmenetyksen ajan.

2.3 Tutkintavankeuslaki

1 luku Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaussäännös, jonka mukaan tutkintavankiin, joka samalla suorittaa vankeusrangaistusta tai sakon muuntorangaistusta, sovelletaan ehdotettua 2 luvun 3 §:n 4 momentin säännöstä, jonka koskee tutkintavangin oikeutta pitää hallussaan kirjallista ilmoitusta oikeuksista.

2 luku Saapuminen vankilaan

3 §. *Säännöksistä ja vankilan oloista tiedottaminen.* Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että vapautensa menettäneen sallitaan pitää hallussaan kirjallinen oikeuksia koskeva ilmoitus koko sen ajan, kun vapauden riisto jatkuu. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jonka mukaan tutkintavangilla olisi oikeus pitää hallussaan hänelle esitutkintalain 4 luvun 17 §:n nojalla annettua kirjallista ilmoitusta oikeuksista koko vapaudenmenetyksen ajan.

2.4 Laki sakon ja rikesakon määräämisestä

7 §. Pykälän 2 momentin mukaan tässä laissa tarkoitetun rikkomuksen selvittämiseksi toimitetaan esitutkintalain 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antamiseksi. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä, jotka koskevat olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämistä. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus ehdotettuun uuteen esitutkintalain 4 luvun 16 §:ään, joka koskee velvollisuutta ilmoittaa epäillylle hänen oikeuksistaan. Esitutkinta saataisiin siten toimittaa ilmoittamatta epäillylle esitutkintalain 4 luvun 16 §:ssä luetelluista oikeuksista. Ehdotetulla säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 2 artiklan 2 kohta, jonka mukaan direktiiviä ei sovelleta menettelyihin, joissa muu viranomainen kuin tuomioistuin määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista.

2.5 Laki rangaistusmääräysmenettelystä

5 §. Rangaistusmääräysmenettelystä annettu laki kumotaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetulla lailla. Koska sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaantulosta ei ole vielä tietoa, rangaistusmääräysmenettelystä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi vastaava lisäys kuin mitä edellä lakiehdotuksessa 2.4 sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain osalta ehdotetaan. Pykälän mukaan ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määräämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä, jotka koskevat olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämistä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi viittaus ehdotettuun uuteen esitutkintalain 4 luvun 16 §:ään, joka koskee velvollisuutta ilmoittaa epäillylle hänen oikeuksistaan. Esi-

tutkinta saataisiin siten toimittaa ilmoittamatta epäillylle esitutkintalain 4 luvun 16 §:ssä luetelluista oikeuksista. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 2 artiklan 2 kohta, jonka mukaan direktiiviä ei sovelleta menettelyihin, joissa muu viranomainen kuin tuomioistuin määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista.

2.6 Laki rikesakkomenettelystä

7 §. Rikesakkomenettelystä annettu laki kumotaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetulla lailla. Koska sakon ja rikesakon määräämisestä annettu lain voimaantulosta ei ole vielä tietoa, rikesakkomenettelystä annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi vastaava lisäys kuin mitä edellä lakiehdotuksessa 2.4 sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain osalta ehdotetaan. Pykälän *1 momentin* mukaan rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä, jotka koskevat olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämistä. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus ehdotettuun uuteen esitutkintalain 4 luvun 16 §:ään, joka koskee velvollisuutta ilmoittaa epäillylle hänen oikeuksistaan. Esitutkinta saataisiin siten toimittaa ilmoittamatta epäillylle esitutkintalain 4 luvun 16 §:ssä luetelluista oikeuksista. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 2 artiklan 2 kohta, jonka mukaan direktiiviä ei sovelleta menettelyihin, joissa muu viranomainen kuin tuomioistuin määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista.

2.7 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

20 §. *Oikeus avustajaan ja puolustajaan.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 20 a §, jossa säädettäisiin luovutettavaksi pyydetylle annettavasta kirjallisesta oikeuksista koskevasta ilmoituksesta. Ehdotetun säännöksen mukaan kirjallisessa ilmoituksessa olisi ilmoitet-

tava muun ohella luovutettavaksi pyydetyt oikeudesta avustajaan ja puolustajaan. Tämän vuoksi nyt kysymyksessä olevan pykälän *3 momentissa* oleva säännös poliisin velvollisuudesta ilmoittaa näistä oikeuksista luovutettavaksi pyydetylle ehdotetaan poistettavaksi.

20 a §. *Kirjallinen ilmoitus oikeuksista.* Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa luovutettavaksi pyydetylle kirjallisella ilmoituksella hänen oikeuksistaan. Ehdotetulla pykälällä pannaan täytäntöön direktiivin 5 artikla.

Direktiivin 5 artikla edellyttää, että luovutettavaksi pyydetylle annettava luovutettavaksi pyydetyt oikeuksia koskeva kirjallinen ilmoitus sisältää tietoja oikeuksista, joita luovutettavaksi pyydetyllä on puitepäätöksen 2002/584/YOS täytäntöönpanemiseksi annetun lainsäädännön mukaan.

Ehdotetun pykälän *1 momentissa* säädettäisiin luovutettavaksi pyydetylle annettavan oikeuksia koskevan kirjallisen ilmoituksen sisällöstä. Momentissa tarkoitetuista oikeuksista olisi ilmoitettava luovutettavaksi pyydetylle viipymättä sen jälkeen, kun hänet on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Suomessa. Momentin *1 kohdan* mukaan luovutettavaksi pyydetylle olisi ilmoitettava oikeudesta saada tieto kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön sisällöstä. Luovutettavaksi pyydetyllä on jo voimassa olevan 21 §:n 1 momentin nojalla oikeus saada todisteellisesti tiedoksi kiinniottamista ja luovuttamista koskeva pyyntö. Ehdotetun kohdan nojalla luovutettavaksi pyydetylle olisi kirjallisessa ilmoituksessa ilmoitettava tästä oikeudesta.

Luovutettavaksi pyydetyt oikeudesta avustajaan ja puolustajaan säädetään lain 20 §:ssä. Mainitun pykälän mukaan luovutettavaksi pyydetylle on myös ilmoitettava näistä oikeuksista. Direktiivi edellyttää kuitenkin, että luovutettavaksi pyydetylle ilmoitetaan näistä oikeuksista hänelle annettavalla oikeuksia koskevalla kirjallisella ilmoituksella. Tämän vuoksi momentin *2 kohdassa* ehdotetaan, että luovutettavaksi pyydetylle olisi ilmoitettava oikeudesta käyttää avustajaa. Momentin *3 kohdan* mukaan luovutettavaksi pyydetylle olisi ilmoitettava oikeudesta puolustajaan, jos luovutettavaksi pyydetty sitä pyytää.

Luovutettavaksi pyydetylle olisi momentin 4 kohdan mukaan ilmoitettava oikeudesta tulkkaukseen sekä kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön käännökseen siten kuin 21 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Momentin 5 kohdan mukaan luovutettavaksi pyydetylle olisi ilmoitettava oikeudesta päättää, suostuuko hän luovuttamiseensa. Luovutettavaksi pyydetyn mahdollisuudesta suostua luovuttamiseensa säädetään lain 21 §:ssä.

Momentin 6 kohdan mukaan luovutettavaksi pyydetylle olisi ilmoitettava oikeudesta tulla kuulluksi luovuttamista koskevan pyynnön sisällöstä käräjäoikeudessa. Toisin kuin direktiivin liitteenä II olevan kirjallisen ilmoituksen suuntaa antavan mallin mukaan, tämä oikeus ei riipu siitä, suostuuko luovutettavaksi pyydetty luovuttamiseen. EU-luovuttamislain mukaan luovuttamisesta päättää lain 11 §:ssä tarkoitettu käräjäoikeus siinäkin tapauksessa, että luovutettavaksi pyydetty suostuu luovuttamiseen. Lain 28 §:ssä on säännökset luovutettavaksi pyydetyn kuulemisesta syyttäjän esittämän luovuttamista koskevan pyynnön sisällöstä käräjäoikeudessa. Luovutettavaksi pyydetty, joka on otettu säilöön, on tuotava käräjäoikeuden istuntoon, ja häntä on kuultava syyttäjän pyynnön sisällöstä. Luovutettavaksi pyydetylle, jota ei ole otettu säilöön, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi syyttäjän pyynnön sisällöstä.

Luovutettavaksi pyydetylle olisi momentin 7 kohdan mukaan ilmoitettava oikeudesta saada tieto luovuttamispyynnön perusteena olevasta poissaolotuomiosta, jos luovutettavaksi pyydetty sitä pyytää. Oikeudesta saada tieto poissaolotuomiosta säädetään lain 21 a §:ssä. Jos luovuttamispyyntö perustuu lain 6 a §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuun tuomioon, eikä luovutettavaksi pyydetty ole aiemmin saanut virallista tietoa häntä koskevasta rikosoikeudellisesta menettelystä, hän voi siinä yhteydessä, kun hän saa tiedon luovuttamispyynnön sisällöstä, pyytää jäljennöksen tuomiosta ennen kuin hänet luovutetaan.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetuista oikeuksista olisi ilmoitettava luovutettavaksi pyydetylle kirjallisella ilmoi-

tuksella. Kirjallinen ilmoitus tulisi laatia selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä. Ilmoitus olisi annettava luovutettavaksi pyydetylle hänen ymmärtämällään kielellä.

2.8 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

11 §. *Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin.* Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaussäännös, jonka mukaan esitutkinnan asianosaisen oikeuteen saada tieto esitutkinnassa esitetystä tai laaditusta asiakirjasta sovelletaan, mitä esitutkintalain 4 luvun 15 §:ssä säädetään. Esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuden laajuus määräytyisi siten esitutkintalain 4 luvun 15 §:n nojalla. Muutoin esitutkinnan asianosaisen tiedonsaantioikeuteen esitutkinta-aineistosta sovellettaisiin jatkossakin julkisuuslain säännöksiä.

3 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esitutkintalain 11 luvun 10 §:ään ja pakkokeinolain 11 luvun 4 §:ään sisältyvän asetksenantovaltuuden nojalla valtioneuvoston asetuksessa esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta (122/2014) on annettu tarkempia säännöksiä muun ohessa kuulustelupöytäkirjan ja esitutkintapöytäkirjan sisällöstä, rakenteesta ja liitteistä sekä pakkokeinojen käytön kirjaamisesta. Direktiivin 8 artiklan 1 kohdan säännös edellyttää asetuksen täydentämistä epäillylle tehtävien ilmoitusten kirjaamisen osalta. Mainitussa asetuksessa tulisi säätää myös ehdotettujen esitutkintalain 4 luvun 16 ja 17 §:n mukaisen oikeuksia koskevien ilmoitusten kirjaamisesta sekä pakkokeinolain nojalla kiinniottamisen ja pidättämisen syystä tehtyjen ilmoitusten kirjaamisesta.

4 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**esitutkintalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 10 §:n 1 momentti ja 15 §, 7 luvun 10 §:n 1 ja 2 momentti, 9 luvun 7 §:n 1 momentti ja 11 luvun 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 1145/2013, sekä
lisätään 4 lukuun uusi 16 ja 17 § seuraavasti:

4 luku

Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet

10 §

Oikeus käyttää avustajaa esitutkinnassa

Asianosaisella on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa. Rikoksesta epäillylle on ilmoitettava mainitusta oikeudesta siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään. Asianomistajalle on ennen hänen kuulemistaan kirjallisesti ilmoitettava mainitusta oikeudesta, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin selvittävään rikokseen, rikoksen selvittämiseen ja asianosaisen henkilöön liittyvät seikat huomioon ottaen huolehdittava siitä, että asianosaisen oikeus käyttää avustajaa tosiasiallisesti toteutuu hänen sitä halutessaan tai oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen sitä edellyttäessä.

15 §

Asianosaisjulkisuus esitutkinnassa

Asianosaisella on esitutkinnan aloittamisen jälkeen oikeus saada tieto esitutkintaan johdaneista ja esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista sekä esitutkinta-aineistosta, joka voi

tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsitelyyn.

Asianosaisella ei ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta ennen tutkinnan lopettamista, jos tietojen antamisesta on haittaa asian selvittämislle.

Asianosaisella ei ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta, jos tiedon antamatta jättäminen on välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi. Asianosaisella ei ole oikeutta saada tietoa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetuista yhteystiedoista.

Kun harkitaan asianosaisen oikeutta saada tietoja tai sen rajoittamista, arvioinnissa on otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Oikeuteen saada tieto salaisen pakkokeinon käytöstä sovelletaan lisäksi, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 ja 62 §:ssä säädetään ja oikeuteen saada tieto salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä, mitä poliisilain 5 luvun 58 ja 60 §:ssä säädetään.

Asianosaisen oikeuteen saada tieto esitutkinta-aineistosta sovelletaan muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Tiedon antamiseen ääni- ja kuvatallenteesta sovelletaan kuitenkin, mitä 9 luvun 7 §:n 2 momentissa säädetään.

16 §

Ilmoitus epäillyn oikeuksista

Kun henkilölle ilmoitetaan, että häntä epäillään rikoksesta, hänelle on viipymättä ja viimeistään ennen hänen kuulemistaan ilmoitettava:

- 1) oikeudesta käyttää valitsemaansa avustajaa;
- 2) oikeudesta puolustajaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 §:ssä säädettyillä edellytyksillä;
- 3) oikeudesta maksuttomaan oikeusapuun ja avustajaan oikeusapulaissa (257/2002) säädettyillä edellytyksillä;
- 4) oikeudesta saada tieto rikoksesta, josta häntä epäillään, sekä tieto rikosepäilyä koskevista muutoksista;
- 5) oikeudesta tulkkaukseen sekä olennaisien asiakirjojen käännöksiin siten kuin 13 §:ssä, pakkokeinolain 2 luvun 16 §:ssä ja 3 luvun 21 §:ssä sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 3 §:ssä säädetään;
- 6) oikeudesta vaieta ja olla muutoinkin myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen.

Rikoksesta epäillylle on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetuista oikeuksista 12 §:ssä tarkoitettulla epäillyn käyttämällä kielellä. Epäillylle on ilmoitettava 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu oikeudesta kirjallisesti, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä.

17 §

Kirjallinen ilmoitus vapautensa menettäneen oikeuksista

Kun rikoksesta epäilty menettää vapautensa kiinniottamisen, pidättämisen tai vangitsemisen yhteydessä, hänelle on viipymättä ilmoitettava:

- 1) 16 §:ssä tarkoitetuista oikeuksista;
- 2) oikeudesta tiedonsaantiin 15 §:n mukaisesti;
- 3) oikeudesta siihen, että vapaudenmenetyksestä ilmoitetaan hänen läheiselleen tai muulle henkilölle poliisin säilyttämien henki-

löiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti;

4) oikeudesta poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 5 luvun 1 §:ssä ja tutkintavankeuslain 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun terveyden- ja sairaanhoitoon;

5) oikeudesta vangitsemisasian käsittelyyn tuomioistuimessa pakkokeinolain 3 luvun 5 §:ssä säädettyssä määräajassa ja vangitun oikeudesta pakkokeinolain 3 luvun 15 §:ssä tarkoitettuun vangitsemisasian uudelleen käsittelemiseen.

Ulkomaalaiselle vapautensa menettäneelle on 1 momentissa säädetyn lisäksi viipymättä ilmoitettava oikeudesta siihen, että vapaudenmenetyksestä ilmoitetaan hänen kotimaataan edustavaan diplomaattiseen tai konsuliedustustoon.

Vapautensa menettäneelle on annettava ilmoitus 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista oikeuksista kirjallisena 12 §:ssä tarkoitettulla epäillyn käyttämällä kielellä.

7 luku

Kuulustelut

10 §

Ennen kuulustelua tehtävät ilmoitukset

Kuulusteltavalle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa, hänen oikeutensa pyytää kuulusteludistaja paikalle ja hänen kielelliset oikeutensa.

Rikoksesta epäillylle on ennen kuulustelua yksilöitävä teko, josta häntä epäillään. Epäillylle on lisäksi ilmoitettava hänen oikeuksistaan siten kuin 4 luvun 16 §:ssä säädetään, jollei ilmoitusta ole jo aiemmin tehty. Epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava oikeudesta vaieta ja olla muutoinkin myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen, vaikka ilmoitus tästä oikeudesta olisi jo aiemmin tehty. Epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava myös oikeudesta käyttää valitsemaansa avustajaa ja siitä, milloin hänelle voidaan määrätä puolustaja, vaikka ilmoitus näistä oikeuksista olisi jo aiemmin tehty, ellei uudelleen ilmoittaminen ole ilmeisen tarpeetonta.

9 luku

Esitutkinta-aineisto

7 §

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuus

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Asianosaisjulkisuuden osalta sovelletaan, mitä 4 luvun 15 §:ssä säädetään.

11 luku

Erinäiset säännökset

2 §

Suppean esitutkinnan sisältö

Suppea esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta 5 luvun 1 §:n sekä 7 luvun 11 ja 14-16 §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

2.

Laki**poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 2 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 luku

Säilytystilaan ottaminen

3 §

Säännöksistä ja säilytystilan oloista tiedottaminen

Vapautensa menettäneellä on oikeus pitää koko vapaudenmenetyksen ajan hallussaan hänelle esitutkintalain 4 luvun 17 §:n nojalla annettu kirjallinen ilmoitus hänen oikeuksistaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

3.

Laki**tutkintavankeuslain 1 luvun 1 §:n ja 2 luvun 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 1 luvun 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 808/2011, sekä
lisätään 2 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 luku Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet 1 § <i>Soveltamisala</i> Tutkintavankiin, joka samalla suorittaa vankeusrangaistusta tai sakon muuntorangaistusta, sovelletaan, mitä 2 luvun 1 §:n 2 momentissa ja 3 §:n 4 momentissa, 4 luvun 1 §:n 3 momentissa, 8 luvun 6 §:ssä sekä 9 luvun 9 §:ssä säädetään. Tällaiseen vankiin sovelletaan lisäksi, mitä pakkokeinolain (806/2011) 4 luvussa yhteydenpidon rajoittamisesta ja rikoslain (39/1889) 2 c luvun 5 §:ssä ehdonalaisesta vapauttamisen määräytymisestä säädetään. Muutoin tässä momentissa tarkoitettuun tutkintavankiin sovel-	letaan, mitä vangista vankeuslaissa (767/2005) säädetään. 2 luku Saapuminen vankilaan 3 § <i>Säännöksistä ja vankilan oloista tiedottaminen</i> Tutkintavangilla on oikeus pitää koko vapaudenmenetyksen ajan hallussaan hänelle esitutkintalain 4 luvun 17 §:n nojalla annettu kirjallinen ilmoitus hänen oikeuksistaan. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 774/2013, seuraavasti:

7 §

Esitutkinta

 Tässä laissa tarkoitetun rikkomuksen selvittämiseksi toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakko-

vaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antamiseksi. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta mainitun lain 4 luvun 13 ja 16 §:n säännöksiä.

 Tämä laki tulee voimaan samana päivänä kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annettu laki (754/2010).

5.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 5 §, sellaisena kuin se on laissa 775/2013, seuraavasti:

5 §

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määräämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. Esi-

tutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta mainitun lain 4 luvun 13 ja 16 §:n säännöksiä.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

6.

Laki**rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 7 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 777/2013, seuraavasti:

7 §
 Rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Esitutkinta saa-

daan tällöin toimittaa noudattamatta mainitun lain 4 luvun 13 ja 16 §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

7.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 20 §:n 3 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 20 a § seuraavasti:

Avustaja ja puolustaja

20 a §

Kirjallinen ilmoitus oikeuksista

Poliisin on viipymättä ilmoitettava luovutettavaksi pyydetylle, joka on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Suomessa, hänen oikeudestaan:

- 1) saada tieto kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön sisällöstä;
- 2) käyttää avustajaa;
- 3) puolustajaan, jos luovutettavaksi pyydetty sitä pyytää;
- 4) tulkkaukseen sekä kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön käännök-

seen siten kuin 21 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään;

5) päättää, suostuuko luovutettavaksi pyydetty luovuttamiseensa;

6) tulla kuulluksi luovuttamista koskevan pyynnön sisällöstä kärkeäjäoikeudessa; sekä

7) saada tieto luovuttamispyynnön perusteena olevasta poissaolotuomiosta, jos luovutettavaksi pyydetty sitä pyytää.

Luovutettavaksi pyydetylle on annettava ilmoitus 1 momentissa tarkoitetuista oikeuksista kirjallisena hänen ymmärtämällään kielellä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

8.

Laki**viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 385/2007, seuraavasti:

11 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

 Jos asiakirja kuuluu oikeudenkäyntiaineis-
 toon, asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin
 on voimassa, mitä siitä säädetään oikeuden-
 käynnin julkisuudesta yleisissä tuomiois-
 tuimissa annetussa laissa (370/2007) ja oi-

keudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomio-
 istuimissa annetussa laissa (381/2007). Esi-
 tutkinnan asianosaisen oikeuteen saada tieto
 esitutkinnassa esitetystä tai laaditusta asiakir-
 jasta sovelletaan, mitä esitutkintalain
 (805/2011) 4 luvun 15 §:ssä säädetään.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 _____ .

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 2014

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

esitutkintalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 10 §:n 1 momentti ja 15 §, 7 luvun 10 §:n 1 ja 2 momentti, 9 luvun 7 §:n 1 momentti ja 11 luvun 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 1145/2013, sekä
lisätään 4 lukuun uusi 16 ja 17 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet

10 §

10 §

Oikeus käyttää avustajaa esitutkinnassa

Oikeus käyttää avustajaa esitutkinnassa

Asianosaisella on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa. Asianosaiselle on ennen hänen kuulemistaan kirjallisesti ilmoitettava mainitusta oikeudesta, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä. *Rikoksesta epäillylle oikeudesta on kirjallisesti ilmoitettava viipymättä, kun hän menettää vapautensa kiinniottamisen, pidättämisen tai vangitsemisen yhteydessä.* Esitutkintaviranomaisen on muutenkin selvitettävään rikokseen, rikoksen selvittämiseen ja asianosaisen henkilöön liittyvät seikat huomioon ottaen huolehdittava siitä, että asianosaisen oikeus käyttää avustajaa tosiasiallisesti toteutuu hänen sitä halutessaan tai oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen sitä edellyttäessä.

Asianosaisella on oikeus käyttää valitsemaansa avustajaa esitutkinnassa. *Rikoksesta epäillylle on ilmoitettava mainitusta oikeudesta siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään.* Asianomistajalle on ennen hänen kuulemistaan kirjallisesti ilmoitettava mainitusta oikeudesta, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin selvitettävään rikokseen, rikoksen selvittämiseen ja asianosaisen henkilöön liittyvät seikat huomioon ottaen huolehdittava siitä, että asianosaisen oikeus käyttää avustajaa tosiasiallisesti toteutuu hänen sitä halutessaan tai oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisen sitä edellyttäessä.

15 §

Asianosaisjulkisuus esitutkinnassa

Asianosaisella on esitutkinnan aloittamisen jälkeen oikeus saada tieto esitutkintaan johtaneista ja esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista.

Esitutkintaviranomainen voi esitutkinnan aikana rajoittaa asianosaisen oikeutta saada tieto 1 momentissa tarkoitetuista seikoista, jos tietojen antamisesta on haittaa asian selvittämiseksi. Huomioon on otettava myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja muualla laissa olevat asianosaisen tiedonsaantioikeutta koskevat rajoitukset.

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta säädetään 9 luvun 7 §:ssä.

(uusi)

15 §

Asianosaisjulkisuus esitutkinnassa

Asianosaisella on esitutkinnan aloittamisen jälkeen oikeus saada tieto esitutkintaan johtaneista ja esitutkinnassa ilmi tulleista seikoista sekä esitutkinta-aineistosta, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsitteilyyn.

Asianosaisella ei ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta ennen tutkinnan lopettamista, jos tietojen antamisesta on haittaa asian selvittämiseksi.

Asianosaisella ei ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta, jos tiedon antamatta jättäminen on välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi. Asianosaisella ei ole oikeutta saada tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetuista yhteystiedoista.

Kun harkitaan asianosaisen oikeutta saada tietoja tai sen rajoittamista, arvioinnissa on otettava huomioon asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä.

Oikeuteen saada tieto salaisen pakkokeinon käytöstä sovelletaan lisäksi, mitä pakkokeinolain 10 luvun 60 ja 62 §:ssä säädetään ja oikeuteen saada tieto salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä, mitä poliisilain 5 luvun 58 ja 60 §:ssä säädetään.

Asianosaisen oikeuteen saada tieto esitutkinta-aineistosta sovelletaan muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Tiedon antamiseen ääni- ja kuvatallenteesta sovelletaan kuitenkin, mitä 9 luvun 7 §:n 2 momentissa säädetään.

16 §

Ilmoitus epäillyn oikeuksista

Kun henkilölle ilmoitetaan, että häntä epäillään rikoksesta, hänelle on viipymättä ja viimeistään ennen hänen kuulemistaan ilmoitettava:

1) oikeudesta käyttää valitsemaansa avustajaa;

2) oikeudesta puolustajaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 §:ssä säädettyillä edellytyksillä;

3) oikeudesta maksuttomaan oikeusapuun ja avustajaan oikeusapulaissa (257/2002) säädettyillä edellytyksillä;

4) oikeudesta saada tieto rikoksesta, josta häntä epäillään, sekä tieto rikosepäilyä koskevista muutoksista;

5) oikeudesta tulkkaukseen sekä olennaisien asiakirjojen käännöksiin siten kuin 13 §:ssä, pakkokeinolain 2 luvun 16 §:ssä ja 3 luvun 21 §:ssä sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 3 §:ssä säädetään;

6) oikeudesta vaieta ja olla muutoinkin myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen.

Rikoksesta epäilylle on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetuista oikeuksista 12 §:ssä tarkoitetulla epäilyn käyttämällä kielellä. Epäilylle on ilmoitettava 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu oikeudesta kirjallisesti, jollei asia ole suppeassa esitutkinnassa käsiteltävä.

(uusi)

17 §

Kirjallinen ilmoitus vapautensa menettäneen oikeuksista

Kun rikoksesta epäilty menettää vapautensa kiinniottamisen, pidättämisen tai vangitsemisen yhteydessä, hänelle on viipymättä ilmoitettava:

1) 16 §:ssä tarkoitetuista oikeuksista;

2) oikeudesta tiedonsaantiin 15 §:n mukaisesti;

3) oikeudesta siihen, että vapaudenmenetyksestä ilmoitetaan hänen läheiselleen tai muulle henkilölle poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti;

4) oikeudesta poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 5 luvun 1 §:ssä ja tutkintavankeuslain 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun terveyden- ja sairaanhoitoon;

5) oikeudesta vangitsemisasian käsittelyyn tuomioistuimessa pakkokeinolain 3 luvun 5 §:ssä säädettyssä määräajassa ja vangitun oikeudesta pakkokeinolain 3 luvun 15 §:ssä tarkoitettuun vangitsemisasian uudelleen kä-

sittelyyn.

Ulkomaalaiselle vapautensa menettäneelle on 1 momentissa säädetyn lisäksi viipymättä ilmoitettava oikeudesta siihen, että vapaudenmenetyksestä ilmoitetaan hänen kotimaataan edustavaan diplomaattiseen tai konsuliedustustoon.

Vapautensa menettäneelle on annettava ilmoitus 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista oikeuksista kirjallisena 12 §:ssä tarkoitettulla epäillyn käyttämällä kielellä.

7 luku

Kuulustelut

10 §

Ennen kuulustelua tehtävät ilmoitukset

Kuulusteltavalle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa, hänen oikeutensa pyytää kuulusteludistaja paikalle ja hänen kielelliset oikeutensa sekä rikoksesta epäillylle hänen oikeutensa olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen.

Rikoksesta epäillylle on ennen kuulustelua yksilöitävä teko, josta häntä epäillään. *Samalla epäillylle on ilmoitettava oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa ja siitä, milloin hänelle voidaan määrätä puolustaja. Avustajaa ja puolustajaa koskeva ilmoitus voidaan jättää tekemättä, jos se on 4 luvun 10 §:n nojalla jo tehtyjen toimenpiteiden perusteella tai muuten ilmeisen tarpeeton.*

10 §

Ennen kuulustelua tehtävät ilmoitukset

Kuulusteltavalle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa, hänen oikeutensa pyytää kuulusteludistaja paikalle ja hänen kielelliset oikeutensa.

Rikoksesta epäillylle on ennen kuulustelua yksilöitävä teko, josta häntä epäillään. *Epäillylle on lisäksi ilmoitettava hänen oikeuksistaan siten kuin 4 luvun 16 §:ssä säädetään, jollei ilmoitusta ole jo aiemmin tehty. Epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava oikeudesta vaieta ja olla muutoinkin myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen, vaikka ilmoitus tästä oikeudesta olisi jo aiemmin tehty. Epäillylle on ennen kuulustelua ilmoitettava myös oikeudesta käyttää valitsemaansa avustajaa ja siitä, milloin hänelle voidaan määrätä puolustaja, vaikka ilmoitus näistä oikeuksista olisi jo aiemmin tehty, ellei uudelleen ilmoittaminen ole ilmeisen tarpeeton.*

9 luku

Esitutkinta-aineisto

7 §

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuus

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

7 §

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuus

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. *Asianosaisjulkisuuden osalta sovelletaan, mitä 4 luvun 15 §:ssä säädetään.*

11 luku

Erinäiset säännökset

2 §

Suppean esitutinnan sisältö

Suppea esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta 5 luvun 1 §:n sekä 7 luvun 11 ja 14—16 §:n säännöksiä. *Sama koskee 7 luvun 10 §:n 2 momenttia avustajan käyttöoikeutta koskevan ilmoituksen osalta.*

2 §

Suppean esitutinnan sisältö

Suppea esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta 5 luvun 1 §:n sekä 7 luvun 11 ja 14—16 §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

2.

Laki**poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 2 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

Säilytystilaan ottaminen

3 §

Säännöksistä ja säilytystilan oloista tiedottaminen

Vapautensa menettäneelle on viipymättä hänen saavuttuaan säilytystilaan tiedotettava sen oloista sekä vapautensa menettäneiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Tietoja on oltava saatavana yleisimmin käytetyillä kielillä säilytystilassa olevien vapautensa menettäneiden tarpeiden mukaan.

Ulkomaiselle vapautensa menettäneelle on tiedotettava 7 luvun 6 §:n mukaisesta mahdollisuudesta olla yhteydessä kotimaansa edustustoon. Ulkomaiselle vapautensa menettäneelle on mahdollisuuksien mukaan annettava tulkitsemisapua. Viittomakieltä käyttävälle tai vammaisuuden vuoksi tulkitsemisapua tarvitsevalle vapautensa menettäneelle on annettava tarpeellista tulkitsemis- ja käännösapua.

Vapautensa menettäneiden saatavilla on oltava kokoelma vapautensa menettäneitä koskevista säännöksistä.

(uusi)

3 §

Säännöksistä ja säilytystilan oloista tiedottaminen

Vapautensa menettäneelle on viipymättä hänen saavuttuaan säilytystilaan tiedotettava sen oloista sekä vapautensa menettäneiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Tietoja on oltava saatavana yleisimmin käytetyillä kielillä säilytystilassa olevien vapautensa menettäneiden tarpeiden mukaan.

Ulkomaiselle vapautensa menettäneelle on tiedotettava 7 luvun 6 §:n mukaisesta mahdollisuudesta olla yhteydessä kotimaansa edustustoon. Ulkomaalaiselle vapautensa menettäneelle on mahdollisuuksien mukaan annettava tulkitsemisapua. Viittomakieltä käyttävälle tai vammaisuuden vuoksi tulkitsemisapua tarvitsevalle vapautensa menettäneelle on annettava tarpeellista tulkitsemis- ja käännösapua.

Vapautensa menettäneiden saatavilla on oltava kokoelma vapautensa menettäneitä koskevista säännöksistä.

Vapautensa menettäneellä on oikeus pitää koko vapaudenmenetyksen ajan hallussaan hänelle esitutkintalain 4 luvun 17 §:n nojalla annettu kirjallinen ilmoitus hänen oikeuksistaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**tutkintavankeuslain 1 luvun 1 §:n ja 2 luvun 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 1 luvun 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 808/2011, sekä
lisätään 2 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 luku

Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet

1 §

1 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Tutkintavankiin, joka samalla suorittaa vankeusrangaistusta tai sakon muuntorangaistusta, sovelletaan, mitä 2 luvun 1 §:n 2 momentissa, 4 luvun 1 §:n 3 momentissa, 8 luvun 6 §:ssä sekä 9 luvun 9 §:ssä säädetään. Tällaiseen vankiin sovelletaan lisäksi, mitä pakkokeinolain (806/2011) 4 luvussa yhteydenpidon rajoittamisesta ja rikoslain (39/1889) 2 c luvun 5 §:ssä ehdonalaisesta vapauttamisen määräytymisestä säädetään. Muutoin tässä momentissa tarkoitettuun tutkintavankiin sovelletaan, mitä vangista vankeuslaissa (767/2005) säädetään.

Tutkintavankiin, joka samalla suorittaa vankeusrangaistusta tai sakon muuntorangaistusta, sovelletaan, mitä 2 luvun 1 §:n 2 momentissa ja 3 §:n 4 momentissa, 4 luvun 1 §:n 3 momentissa, 8 luvun 6 §:ssä sekä 9 luvun 9 §:ssä säädetään. Tällaiseen vankiin sovelletaan lisäksi, mitä pakkokeinolain (806/2011) 4 luvussa yhteydenpidon rajoittamisesta ja rikoslain (39/1889) 2 c luvun 5 §:ssä ehdonalaisesta vapauttamisen määräytymisestä säädetään. Muutoin tässä momentissa tarkoitettuun tutkintavankiin sovelletaan, mitä vangista vankeuslaissa (767/2005) säädetään.

2 luku

Saapuminen vankilaan

3 §

3 §

*Säännöksistä ja vankilan oloista tiedottaminen**Säännöksistä ja vankilan oloista tiedottaminen*

Tutkintavangille on viipymättä hänen saatuttuaan vankilaan tiedotettava sen oloista sekä tutkintavankien oikeuksista ja velvollisuuksista. Tietoja on oltava saatavana yleis-

Tutkintavangille on viipymättä hänen saatuttuaan vankilaan tiedotettava sen oloista sekä tutkintavankien oikeuksista ja velvollisuuksista. Tietoja on oltava saatavana yleis-

simmin käytetyillä kielillä vankilassa olevien tutkintavankien tarpeiden mukaan.

Ulkomaiselle tutkintavangille on tiedotettava 9 luvun 7 §:n mukaisesta mahdollisuudesta olla yhteydessä kotimaansa edustustoon. Ulkomaiselle tutkintavangille on mahdollisuuksien mukaan annettava tulkitsemisapua. Viittomakieltä käyttävälle tai vammaisuuden vuoksi tulkitsemisapua tarvitsevalle vangille on annettava tarpeellista tulkitsemis- ja käännösapua.

Tutkintavankien saatavilla on oltava kokonaisuutena tutkintavankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säännöksistä.

(uusi)

simmin käytetyillä kielillä vankilassa olevien tutkintavankien tarpeiden mukaan.

Ulkomaiselle tutkintavangille on tiedotettava 9 luvun 7 §:n mukaisesta mahdollisuudesta olla yhteydessä kotimaansa edustustoon. Ulkomaalaiselle tutkintavangille on mahdollisuuksien mukaan annettava tulkitsemisapua. Viittomakieltä käyttävälle tai vammaisuuden vuoksi tulkitsemisapua tarvitsevalle vangille on annettava tarpeellista tulkitsemis- ja käännösapua.

Tutkintavankien saatavilla on oltava kokonaisuutena tutkintavankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säännöksistä.

Tutkintavangilla on oikeus pitää koko vapaudenmenetyksen ajan hallussaan hänelle esitutkintalain 4 luvun 17 §:n nojalla annettu kirjallinen ilmoitus hänen oikeuksistaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

4.

Laki**sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 7 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 774/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Esitutkinta

Esitutkinta

Tässä laissa tarkoitetun rikkomuksen selvittämiseksi toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antamiseksi. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.

Tässä laissa tarkoitetun rikkomuksen selvittämiseksi toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen, rikesakkomääräyksen tai rangaistusvaatimuksen antamiseksi. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta *mainitun lain* 4 luvun 13 ja 16 §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan samana päivänä kuin sakon ja rikesakon määräämisestä annettu laki (754/2010).

5.

Laki**rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 5 §, sellaisena kuin se on laissa 775/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määrittämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.

Ehdotus

5 §

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määrittämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta *mainitun lain* 4 luvun 13 ja 16 §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

6.

Laki**rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 7 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 777/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

Rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta esitutkintalain 4 luvun 13 §:n säännöksiä.

7 §

Rikesakkoasiassa toimitetaan esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Esitutkinta saadaan tällöin toimittaa noudattamatta *mainitun lain* 4 luvun 13 ja 16 §:n säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

7.

Laki**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 20 §:n 3 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 20 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Avustaja ja puolustaja

20 §

Oikeus avustajaan ja puolustajaan

Luovutettavaksi pyydetylle, joka on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Suomessa, poliisin on viipymättä selvitettävä hänen oikeutensa käyttää avustajaa sekä se, että hänelle voidaan määrätä puolustaja.

(3 mom. kumotaan)

(uusi)

20 a §

Kirjallinen ilmoitus oikeuksista

Poliisin on viipymättä ilmoitettava luovutettavaksi pyydetylle, joka on otettu kiinni tai muuten tavoitettu Suomessa, hänen oikeudestaan:

- 1) saada tieto kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön sisällöstä;*
- 2) käyttää avustajaa;*
- 3) puolustajaan, jos luovutettavaksi pyydetty sitä pyytää;*
- 4) tulkkaukseen sekä kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön käännökseen siten kuin 21 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään;*
- 5) päättää, suostuuko luovutettavaksi pyydetty luovuttamiseensa;*
- 6) tulla kuulluksi luovuttamista koskevan pyynnön sisällöstä käräjäoikeudessa; sekä*
- 7) saada tieto luovuttamispyynnön perus-*

teenä olevasta poissaolotuomiosta, jos luovutettavaksi pyydetty sitä pyytää.

Luovutettavaksi pyydetylle on annettava ilmoitus 1 momentissa tarkoitetuista oikeuksista kirjallisena hänen ymmärtämällään kielellä.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .*

8.

Laki**viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 385/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

 Jos asiakirja kuuluu oikeudenkäyntiaineistoon, asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin on voimassa, mitä siitä säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (370/2007) ja oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetussa laissa (381/2007).

 Jos asiakirja kuuluu oikeudenkäyntiaineistoon, asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin on voimassa, mitä siitä säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (370/2007) ja oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetussa laissa (381/2007). *Esitutinnan asianosaisen oikeuteen saada tieto esitutkinnassa esitetystä tai laaditusta asiakirjasta sovelletaan, mitä esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 15 §:ssä säädetään.*

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 _____ .